

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

روشد آموزشی تکنولوژی

دوره بیست و هشتم
شماره پیاپی: ۲۲۸
دی ۱۳۹۱

برای آموزگاران، دبیران، دانشجویان تربیت معلم،
مدیران مدارس و کارشناسان تکنولوژی آموزشی

استاد الحرم

مدیر مسئول:

محمد ناصری

سر دبیر:

عادل یغما

شورای برنامه ریزی و کارشناسی:
فرخ لقا رئیس دانا (مشاور مجله)،
علیرضا مقدم، محمود تلخایی،
احمد شریفان، غلامرضا یادگارزاده

مدیر داخلی:

زهرآ آرامون

ویراستار:

کبری محمودی

طراح گرافیک:

شاهرخ خره‌غانی

تصویرگر:

میثم موسوی

نشانی دفتر مجله:

تهران، ایرانشهر شمالی، شماره ۲۶۶

نشانی پستی مجله:

تهران، صندوق پستی:

۱۵۸۷۵/۶۵۸۵

وبگاه:

www.roshdmag.ir

وبلاگ:

roshdmag.ir/weblog/technology

رایانامه:

technology@roshdmag.ir

تلفن دفتر مجله:

۸۸۸۳۱۱۶۱-۹ (داخلی ۴۲۸)

۸۸۳۰۹۲۶۱-۴ و ۸۸۸۴۹۰۹۸

۸۸۳۰۱۴۷۸

دورنگار:

تلفن پیام گیر نشریات رشد:

۸۸۳۰۱۴۸۲ و ۸۸۸۳۹۲۳۲

کد مدیر مسئول:

۱۰۲

کد دفتر مجله:

۱۱۰

کد امور مشترکین:

۱۱۴

امور مشترکین:

۷۷۳۳۶۶۵۶ و ۷۷۳۳۵۱۱۰

صندوق پستی امور مشترکین:

۱۶۵۹۵/۱۱۱

شمارگان:

۴۵۰۰۰ نسخه

چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

یادداشت سردبیر	استفاده بجا و نابجا از فناوری در آموزش	۲	دکتر عادل یغما
آموزش، حرفه معلمی	کاربرد مهارت تفکر در آموزش زبان فارسی	۱۴	دکتر محمود تلخایی - فهیمه تقوی
چند فرهنگی و نسبت آن با آموزش		۳۴	دکتر علیرضا صادقی
فناوری آموزشی، اطلاعات و ارتباطات	شیوه‌های نوین تدریس	۴	لیلا سادات علوی
وبلاگ، ابزار آموزشی		۲۶	مسعود هاشمی
پژوهش در برنامه ریزی درسی		۸	دکتر فرخ لقا رئیس دانا
رویکرد ساختن گرایی در طراحی آموزشی		۴۲	اکبر مؤمنی راد
نکته‌ها		۴۸	رشد تکنولوژی آموزشی
مدیریت یادگیری و کلاس درس	نحوه ارتباط معلم با دانش آموز	۱۸	فاطمه سلطانی
چگونه در کلاس بنشینیم و راه برویم؟		۳۲	عباس احمدی گزگوه
پژوهش و نوآوری های آموزشی	دبیران و فناوری اطلاعات و ارتباطات	۷	سیده رقیه واعظزاده
یادگیری و رشد حرفه ای معلمان		۱۲	احمد امین
سنجش عواطف دانش آموز		۲۲	احمد شریفان
تفسیر تصویر		۱۳	معصومه زوری
اقتصاد یادگیری در یک نگاه		۳۸	تهمینه حدادی
تجربه های یک معلم خلاق		۴۰	لیلا سلیقه دار
معرفی کتاب		۴۶	زهرآ آرامون
بازی های آموزشی		۲۱	طوبی دلارامی ثانی
ساخت چرخ چمن زنی		۳۱	فاطمه شهزادی
تفاوتی که معلم خوب ایجاد می کند		۲۴	مینا سلیمی
چاشنی - سرگرمی آموزشی	مردم همواره به یکدیگر نیازمندند	۴۷	حسین احمدی

تولید انبوه وسایل و مواد کمک آموزشی معرفی شده در این مجله، با اجازه کتبی صاحب اثر بلا مانع است.

درخور توجه نویسندگان و مترجمان گرامی

- مقاله هایی را که برای درج در مجله می فرستید، باید با موضوع تکنولوژی آموزشی مرتبط و در جای دیگر چاپ نشده باشند.
- منابع مورد استفاده در تألیف را بنویسید.
- مقاله های ترجمه شده باید با متن اصلی هم خوانی داشته باشند و چنانچه مقاله ها را خلاصه می کنید، این موضوع را قید کنید. در هر حال، متن اصلی نیز باید با متن ترجمه شده ارائه شود.
- مقاله ها یک خط در میان، بر یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شوند.
- نثر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه ها و اصطلاحات علمی و فنی دقت شود.
- محل قرار دادن جدول ها، نمودار ها، شکل ها و عکس ها در متن، با علامتی در حاشیه مقاله مشخص شود.
- مجله در رد، قبول، ویرایش، تلخیص و اصلاح مقاله های رسیده مختار است و مسئولیت پاسخ گویی به پرسش های خوانندگان با پدید آورنده است.

استفاده بجا و نابجا از فناوری در آموزش

دغدغه‌های بایسته مدارس امروز

یادداشت
سردبیر

دکتر عادل پیغما

فناوری اطلاعات و ارتباطات، روزبه‌روز، تغییرات شگفت‌انگیزی در عرصه‌های زندگی مردم به وجود می‌آورد. این فناوری حتی ساختار اجتماعی و شیوه‌های کار و زندگی روزمره را هم به سرعت تغییر می‌دهد. مفهوم چنین پیامی این است که پیشرفت فنی (نه لزوماً تکیه بر منابع طبیعی موجود) سبب پیشرفت اقتصادی و پیشرفت اقتصادی موجب پیشرفت اجتماعی می‌شود.

این واقعیت را نیز به خوبی می‌دانیم که اساس و پایه هر نوع پیشرفت فنی چیزی جز پیشرفت علمی نیست که در بطن امور اقتصادی، صنعتی، کشاورزی، پزشکی و اجتماعی تجلی و تحقق یافته است. برای درک این موضوع کافی است درباره مواد، وسایل و شیوه‌های فنی (سیستم حمل و نقل و دسترسی به آب و برق و گاز) که هر روز مردم با آن‌ها سروکار دارند اندکی تفکر و تعمق کنیم تا به نقش واقعی فناوری‌ها در تسهیل و تنظیم زندگی روزانه خود پی ببریم. فناوری‌های نوین آموزشی هم، چنانچه به درستی و بجا مورد استفاده قرار گیرند، قادرند همین نقش اثربخش را در فرایند آموزش و یادگیری و تقویت امور تربیتی و پرورشی ایفا کنند.

اولین و مهم‌ترین گام در بهره‌گیری از فناوری‌های نوین شناخت سودمندی و اثربخشی کارکرد آن‌ها در امر آموزش و پرورش است؛ بدون چنین شناختی، استفاده از هر نوع فناوری از جمله رایانه، در کلاس درس جنبه ابزاری خواهد داشت نه تربیتی؛ یعنی از فناوری صرفاً برای تسهیل روش تدریس استفاده شده است نه مقاصد تربیتی! در حالی که از فناوری می‌توان برای توسعه و تقویت یادگیری، تمرین تفکر و تعمق در موضوعات درسی، فراهم کردن زمینه تخیل و خلاقیت، ایجاد شرایط و فضای مناسب و شوق‌انگیز برای جبران عقب‌ماندگی‌های تحصیلی و تفاوت‌های فردی، توسعه دامنه مفاهیم جدید درسی و ارتباط آن‌ها با آموخته‌های قبلی، تعامل و تبادل اطلاعات با دیگران، امکان پژوهش و چالش‌های علمی، تمرین اعتماد به نفس، انجام کارهای تولیدی و ابتکاری، برنامه‌ریزی و عادت به انضباط کاری و... به خوبی استفاده کرد. نکته قابل توجه این است که کارکرد فناوری در کار معلم، (فعالیت‌های آموزشی و تربیتی) زمانی شگفتی می‌آفریند که او بداند فناوری‌های نوین در هریک از فعالیت‌های کلاسی (مانند فرایند آموزش، مدیریت کلاس درس، اجرای فعالیت‌های آزمایشگاهی و کارگاهی در محیط‌های مجازی طراحی برنامه‌های درسی و آموزشی، مطالعه انفرادی و فعالیت‌های گروهی و مشارکتی دانش‌آموزان؛ طراحی و تولید مواد و رسانه‌های آموزشی، یادگیری اکتشافی هدایت شده، شیوه‌های دسترسی به اطلاعات و منابع علمی - آموزشی مورد نیاز، کنترل روند پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به ویژه دانش‌آموزان ضعیف و با استعداد که هر کدام به رهنمودهای خاصی نیاز دارند و...) چه نقشی دارند و چه کمکی می‌توانند به معلم، دانش‌آموز و بهبود شرایط آموزشی بکنند. به عبارت دیگر، معلم با شناخت ویژگی‌ها و نوع کارکرد فناوری‌های نوین در آموزش و تسلط بر کاربرد آن‌ها، می‌تواند با اطمینان و اعتماد به نفس بیشتری از آن‌ها در فرایند تعلیم و تربیت و یادگیری فعال، به گونه‌ای اثربخش و بجا استفاده کند.

کارکردهای سودمند و اثربخش فناوری‌های نوین بسیار زیاد و متنوع‌اند؛ مدیران و معلمان علاقه‌مند می‌توانند به‌طور خودجوش و ابتکاری، با همکاری و همفکری یکدیگر، فهرستی از این کارکردها تهیه کنند و درباره ویژگی‌ها

و چگونگی استفاده از آن‌ها در امور آموزشی و تربیتی به بحث و گفت‌وگو بپردازند و از این طریق دانش و تجربه‌های مشترک آموزشی خود را ارتقا دهند.

از نقطه نظر آموزشی و تربیتی، کارکردهای فناوری‌های نوین را می‌توان به چهار دسته کلی آموزشی، اکتشافی،

ابزاری و ارتباطی تقسیم کرد:

کارکرد آموزشی (تدریس): این گونه فناوری‌ها بیشتر جنبه آموزشی دارند و مانند یک معلم به توضیح و تشریح مطالب درسی می‌پردازند؛ شرایط و محیط‌های آموزشی در آن‌ها به طور کلی مناسب فراهم می‌شود و دانش‌آموزان می‌توانند دروس را در فضای مجازی با امکانات بیشتری فراگیرند. ولی از آنجا که روش آموزش در آن‌ها مستقیم است و صرفاً به انتقال دانش توجه می‌شود، برای استفاده در کلاس درس چندان مطلوب نیستند. البته غالباً، در مراکز تربیت معلم و آموزش ضمن خدمت معلمان، به منظور آموزش معلمان تازه کار و آشنایی آن‌ها با نمونه‌های شیوه‌های تدریس، کاربردهایی بجا و مناسب دارند.

کارکرد اکتشافی: فناوری با کارکرد اکتشافی طرفداران زیادی دارد. در این فناوری‌ها، دانش‌آموزان با استفاده از نرم‌افزارهای خاص و فناوری‌های اینترنتی و اطلاعات مورد نیاز در شبکه اینترنت، می‌توانند به جست‌وجو و کاوش

نرم‌افزارهای خاص و فناوری‌های اینترنتی و اطلاعات مورد نیاز در شبکه اینترنت، می‌توانند به جست‌وجو و کاوش بپردازند و سؤال‌ها را با ابتکار خود به صورت نمایشی ارائه دهند.

شرایط آموزشی در این نظام غالباً هدایت شده است و دانش‌آموز از مرحله‌ای به مرحله مرتبط دیگر گام برمی‌دارد و در هر مرحله فعالیت‌های خاصی انجام می‌دهد که موجب یادگیری و کسب تجربه‌های تازه می‌شود. در عین حال برای تکمیل این نظام، لازم است که هر از گاهی آموخته‌های دانش‌آموزان در محیط واقعی با حضور معلم کنترل شود. در واقع، کارکردی‌های فناوری‌های اکتشافی بدان سبب سودمند و اثربخش است که این فناوری‌ها به خوبی می‌توانند دانش‌آموز را در حین مطالعه به چالش فکری، تعمق و تفحص بیشتری وادارند.

کارکرد ابزاری: فناوری‌های این گروه، عملاً کارکرد ابزاری دارند و برخلاف فناوری‌های آموزشی و اکتشافی منحصراً جنبه آموزشی ندارند؛ یعنی برای استفاده خاص مدارس ساخته نشده‌اند؛ ولی به سبب انعطاف‌پذیری و اثربخش بودن آن‌ها در امر آموزش و تسلط بر فناوری‌های رایانه‌ای، مورد استفاده معلمان و دانش‌آموزان هستند؛ مانند ابزارهای اینترنتی، نرم‌افزارهای فتوشاپ، نرم‌افزارهای گوناگون اداری و گرافیکی، نقشه‌کشی و حروف‌چینی.

کارکرد ارتباطی: در این گونه فناوری‌های که عموماً شامل محیط‌های الکترونیکی رایانه‌ای است، معلم و دانش‌آموزان از طریق شبکه‌ها و یا فناوری‌های دیگر، می‌توانند با هم تعامل داشته باشند. مثل محیط‌های وب یک وب دو که در اولی رایانه با کاربر ارتباط یکطرفه دارد ولی در محیط وب دو شرایط تعامل و تبادل پیام آماده است و طرفین می‌توانند سؤال طرح کنند یا به سؤال‌ها پاسخ دهند.

حال که با ویژگی‌های انواع فناوری‌های نوین آشنا شدیم بهتر است در مدارس، به‌ویژه در مدارس هوشمند، از فناوری‌های رایانه‌ای با کارکردهای اکتشافی و ارتباطی بیشتر استفاده کنیم تا از نرم‌افزارهایی با روش آموزش مستقیم، به‌طور کلی، استفاده از هر نوع فناوری زمانی بجا و مطلوب است که فناوری بتواند در روش تدریس، شیوه‌های یادگیری، و بهبود شرایط و فضای آموزشی تحول و تحرک ایجاد کند و در انجام فعالیت‌های ذهنی و عملی بر محور اهداف برنامه‌های درسی و آموزشی، معلم و دانش‌آموز را توانمند سازد. همچنین استفاده از فناوری زمانی نامطلوب و نایب‌جاست که حذف آن از فعالیت‌های آموزشی، تأثیر خاصی در نتیجه و بازده فرایند یاددهی و یادگیری نداشته باشد.

نظر معلمان ارجمند را به این نکته جلب می‌کنم که فناوری کاربرد علم در عمل است؛ اگر ما بتوانیم علم را به عمل تبدیل کنیم، از مزایای فناوری در پیشرفت و تعالی کشور بهره‌مند خواهیم شد؛ و اما تبدیل یافته‌های علمی به عمل، برعکس باور عمومی، از کارخانه آغاز نمی‌شود، فکر اصلاح یا تولید فناوری ابتدا در مدارس، مراکز علمی، دانشگاه‌ها، و مؤسسات پژوهشی در ذهن‌ها خلق می‌شود، سپس روی کاغذ طراحی می‌گردد و در نهایت در کارگاه‌ها و کارخانه‌ها شکل فیزیکی پیدا می‌کند و به مرحله تولید انبوه می‌رسد. و این همان روندی است که می‌تواند در نظام آموزشی ما نسبت به تولید فناوری‌های آموزشی سودمند و مورد نیاز مدارس کشور الگو قرار گیرد؛ از این طریق، هم دغدغه‌های مدارس از بین می‌رود و هم صنعت تولید فناوری‌های آموزشی در کشور بومی می‌شود و رونق پیدا می‌کند. ان شاء الله

شیوه‌های نوین تدریس

موانع به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات

اشاره

با توجه به حرکت پرشتاب جوامع توسعه یافته برای ارتقای کیفیت نظام تعلیم و تربیت از طریق توسعه کاربری فاوا، در کشور ما نیز برنامه‌ریزی و طرح‌های پژوهشی و اجرایی بی‌شماری در زمینه فاوا، از جمله طرح تکفا، مدارس هوشمند، طرح آموزش ضمن خدمت معلمان و غیره به اجرا گذاشته شده و یا در حال اجراست. اما سؤال اینجاست که با وجود این آگاهی از اهمیت و تأثیرگذاری فاوا در سطح کلان و خرد نظام آموزشی و اجرای طرح‌های گوناگون با هزینه‌های کلان، چرا باز هم به کارگیری و استفاده از فاوا در کلاس‌های درس را به عنوان خط مقدم نظام آموزشی کشورمان مشاهده نمی‌کنیم. در این مقاله ضمن بیان سودمندی فاوا در آموزش و نقش معلمان در کاربرد آن، موانع استفاده از فاوا را شناسایی و پیشنهاداتی برای رفع آن‌ها ارائه می‌کنیم.

به کسب دانش با روش‌های متنوع و متناسب با موقعیت‌های متفاوت را افزایش داده است؛ به طوری که امروزه می‌توان ادعا کرد که میزان اطلاعات بشر هر چهار تا پنج سال دو برابر می‌شود. به عبارت دیگر، مجموع اطلاعات قابل دسترسی برای یک دانشجو در سال ۱۹۹۷ کمتر از یک درصد اطلاعاتی است که در سال ۲۰۵۰ در دسترس دانشجوی دیگر قرار می‌گیرد (عطاران، ۱۳۸۳).

فاوا توانایی بالقوه‌ای در بهبود فرایند تدریس دارد که از آن جمله می‌توان به این موارد اشاره کرد:

ایجاد فرصت‌های برابر آموزشی؛ تقویت نقش معلم؛ بهبود کیفیت تدریس؛ مقابله با مشکلات آموزش جمعی؛ فراهم ساختن آموزش مستمر؛ انفرادی کردن آموزش؛ تأکید بر جنبه‌های انسانی آموزش (عطاران، ۱۳۸۳).

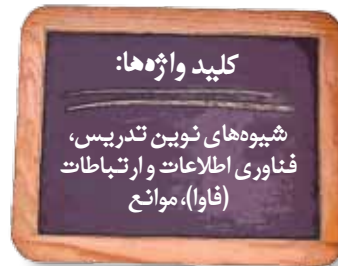
بنابراین، باتوجه به تحولات

کشورها آن را رکن اصلی برنامه‌های ملی خود برای بهبود نظام آموزشی و ارتقای کیفیت روش‌های تدریس قرار داده‌اند.

استفاده از این فناوری در مدارس به دلایل اثبات شده تربیتی، اجتماعی و اقتصادی، ضرورتی اساسی تلقی می‌شود و بسیاری از دولت‌ها به منظور حمایت از پروژه‌های توسعه فاوا در آموزش و پرورش، به سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های عمده و کلان اقدام کرده‌اند (پلگروم، ۲۰۰۱). از آنجا که بیشترین مسئولیت تربیت نسل جدید متوجه معلمان است، لازم است در روش تدریس و نحوه آموزش معلمان نیز تغییراتی متناسب با شرایط روز صورت گیرد (آقازاده، ۱۳۹۰).

ضرورت سودمندی بهره‌گیری از فاوا در نظام آموزشی

ورود فناوری‌های جدید، علاقه

سرآغاز

از اواخر دهه ۵۰ قرن بیستم تحولی در جهان آغاز شد که بعدها آنرا موج سوم نام نهادند. از آن زمان تاکنون، فناوری اطلاعات به عنوان راهبر و هدایتگر این موج پیشگام، هر روز بیش از پیش و با سرعتی بیشتر، ابداعی نوین را برای بشر به ارمغان آورده است. یکی از حوزه‌هایی که بالقوه می‌تواند تأثیرات فراوانی از این فناوری بپذیرد، آموزش و پرورش است. استفاده از فاوا در آموزش و پرورش در حال تبدیل شدن به بخش مهمی از سیاست‌گذاری‌ها و اصلاحات آموزشی است (کوزما، ۲۰۰۸) و اکثر

وسیع و فراگیر در جوامع، افراد برای پاسخ‌گویی به نیازهای پیچیده جامعه مدرن به آموزش و پرورش مدرن نیز نیاز دارند و این امر جز با ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش و تغییر در محیط‌های یادگیری ممکن نخواهد شد.

نقش معلمان در کاربرد اثر بخش فاوا در آموزش

بنا به گزارش دپارتمان آموزش و پرورش و مهارت‌ها (۲۰۰۶)، ترکیب‌های گوناگون نشان می‌دهد که طیفی بسیار گسترده از شیوه‌های به‌کارگیری فناوری در اختیار معلمان قرار دارد و آنان با ابتکار عمل و به انتخاب خود می‌توانند در هر شرایطی از فاوا برای بهبود فرایند تدریس بهره‌گیرند (دپارتمان مهارت‌ها و آموزش و پرورش، ۲۰۰۶).

طی یک تحقیق ملی در آمریکا ۹۶ درصد معلمان از به‌کارگیری فناوری رایانه‌ای برای توسعه نظام آموزشی جانب‌داری کردند. برای تحقق این امر که مستلزم تهیه تجهیزات و صرف هزینه بالایی بود، کشور آمریکا در سال ۱۹۹۹ میلیون دلار در نظر گرفت که ۷۵ میلیون دلار آن به صورت ویژه به آموزش معلمان در زمینه فناوری اختصاص داده شده بود (ویلسون، ۲۰۰۸).

باتوجه به تجربیات بسیاری از کشورها، تدریس فاوا به‌عنوان رشته‌ای انتزاعی و مجرد راه مؤثری برای تشویق کاربرد فناوری در یادگیری نیست. مسلماً این معلمان هستند که کلید کاربرد اثربخش فناوری در بخش بهبود یادگیری را در دست دارند، اما اگر معلمان

کاملاً درک نکنند که چگونه به‌طور مؤثری فناوری را برای پیشبرد یادگیری دانش‌آموزان به‌کار ببرند، سرمایه‌گذاری‌های کلانی که در نوآوری‌های فاوا صورت گرفته است به آسانی به هدر خواهد رفت. کاربرد فاوا این را می‌طلبد که محتوا و روش‌های آموزشی بهتر آماده شوند. بنابراین، معلمان به نگرشی بدون ترس در کاربرد فناوری‌ها نیاز دارند تا آن‌ها را تشویق کند که خودشان خطرات را بپذیرند و آن‌ها را وادارند که یادگیرندگانی مادام‌العمر باشند.

موانع کاربرد فاوا در تدریس

موانع کاربرد فاوا در تدریس در سه محور کلی دسته‌بندی می‌شوند:

- امکانات و تجهیزات موجود در مدارس (فضا، بودجه، سخت‌افزار و نرم‌افزار)

- ویژگی‌های شخصی معلمان (اعتقادات، عادت، انضباط، دانش و مهارت)

- شیوه برنامه‌ریزی درسی و نیروی انسانی متخصص (برنامه درسی، زمان، کمبود متخصص و ساختار کتاب‌های درسی)

طبق یافته‌های پژوهش‌های سعادت‌طلب (۱۳۸۸)، ایزدی (۱۳۸۶)، تقوایی (۱۳۸۴)، پلگرام (۲۰۰۱)، لای و پرات (۲۰۰۴)، کوزما (۲۰۰۸). عمده‌ترین مانع بهره‌گیری از روش‌های تدریس مبتنی بر فاوا در درجه اول به «کمبود امکانات و تجهیزات مناسب با فاوا در مدارس» مربوط است و «ناهماهنگی برنامه درسی و کمبود نیروی انسانی متخصص» و «ویژگی‌های شخصی معلمان» به‌عنوان موانع بعدی شناسایی شده‌اند.

باتوجه به

تجربیات

بسیاری از

کشورها، تدریس

فاوا به‌عنوان

رشته‌ای انتزاعی

و مجرد راه مؤثری

برای تشویق

کاربرد فناوری در

یادگیری نیست

پیشنهادهای برای رفع موانع کاربرد فاوا در روش‌های تدریس (الف) امکانات و تجهیزات موجود در مدارس

- اقدام به تحقق بنیادی، گسترده و کنترل شده در سراسر کشور مبنی بر شناسایی موانع بهره‌گیری از روش‌های تدریس مبتنی بر فاوا؛
- تغییر قوانین و مقررات استفاده از امکانات و تجهیزات مدارس؛
- نیازسنجی مراکز آموزشی در کوتاه‌ترین زمان و ارائه نرم‌افزارهای متناسب با آن مراکز و پی‌گیری مستمر نحوه و میزان استفاده از این نرم‌افزارها؛

ب) شیوه برنامه‌ریزی درسی و نیروی انسانی متخصص

- تغییر ساختار برنامه‌ریزی درسی و محتوای دروس متناسب با فاوا؛
- استفاده از یک گروه معلمان متخصص در زمینه تولید

محتوای الکترونیکی در هر درس، برای ارائه راهکارهای تبدیل این کتاب‌ها به نرم‌افزار تولید محتوای الکترونیکی آن؛

- اقدام به تعریف پست سازمانی هماهنگ‌ساز فاوا در چارت سازمانی آموزش و پرورش و مدارس (لای و پرات، ۲۰۰۴).

پ) ویژگی‌های شخصی معلمان

- اقدام به برگزاری کلاس‌های آموزشی هدف‌دار در زمینه فاوا برای افزایش آشنایی معلمان و کارکنان با فاوا؛
- ارزیابی و ارتقای عملکرد معلمان با شیوه‌های انگیزشی به منظور افزایش انگیزه در کاربرد فاوا؛
- ایجاد دوره‌های آموزش ضمن خدمت تلفیق روش‌های تدریس با فاوا.

منابع

۱. آقازاده، محرم (۱۳۹۰). راهنمای روش‌های نوین تدریس: بر پایه پژوهش‌های مغز محوری، ساخت گرای، یادگیری از طریق همیاری، فراشناخت و... انتشارات آبیژ. تهران.
۲. ایزی، مریم (۱۳۸۶). بررسی موانع توسعه آموزش الکترونیکی و ارائه الگوی مناسب بهره‌گیری از آن در آموزش متوسطه از دیدگاه مدیران و دبیران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبائی.
۳. تقوایی، مرضیه (۱۳۸۴). بررسی موانع استفاده از آموزش مجازی در دوره متوسطه از دیدگاه مدیران دبیرستان‌های شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید بهشتی.
۴. سعادت‌طلب، آیت‌الله (۱۳۸۸). امکان‌سنجی به کارگیری فاوا در مدارس متوسطه شهر تهران از دیدگاه دبیران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید بهشتی.
۵. شعبانی، حسن (۱۳۸۴). مهارت‌های آموزش و پرورش. انتشارات سمت. تهران.
۶. عطاران، محمد (۱۳۸۳). جهانی شدن و تأثیر آن بر اهداف تعلیم و تربیت. سخنرانی و همایش ملی جهانی شدن. دانشگاه تهران.
7. Department for Education and Skills Departmental Report (2006) <http://www.official-documents.gov.uk/document/cm68/6812/6812.pdf>.
8. Kozma, R. (2008). Comparative analyses of policies for ICT in education International handbook of information technology in primary and secondary education. Berlin/L Springer Science. Available on http://robotkozma.com/images/kozma_comparative ICT_policies_chapter.pdf.
9. Kozma, R. (2005). National policies that connect ICT based education reform to economic and social development. journal of Human Technology. NO. 1, pp: 117-156.
10. Lai, K.W., & PRATRT, K. (2004). Information and communication technology education technology school: the rule of the computer coordinator. British journal of education technology. Vol.34, No.4, PP: 461-475.
11. Pelogrom. W.J. (2001). Obstacles to the integration of ICT in education: results from a worldwide educational assessment. journal of Computers & Education. NO.37. pp: 163-178.
12. Wilson, R. (2008), "E-education in UK", Journal of digital information, Vol.3, No.4. PP:107-115.

دبیران و فناوری اطلاعات و ارتباطات

کلید واژه‌ها:

فناوری، دبیران و فناوری،
کاربرد فناوری

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی میزان آشنایی دبیران با فناوری اطلاعات و ارتباطات و استفاده از آن در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ در مورد دبیران دبیرستان‌های دولتی شهرستان بابل، به روش توصیفی، انجام شده است. برای انجام پژوهش از بین دبیران جامعه مورد نظر، به روش نمونه‌گیری تصادفی، ۲۸۵ دبیر انتخاب شدند و با استفاده از پرسش‌نامه محقق ساخته، اطلاعات مورد نیاز پژوهش جمع‌آوری شد. پرسش‌نامه مذکور دارای روایی محتوایی [بود] و اعتبار آن برای بخش اول (آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات) ۰/۸۵ و برای بخش دوم (استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات) ۰/۹۶ است. اطلاعات جمع‌آوری شده با روش‌های آمار توصیفی، توصیف شد و به‌منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش، از آزمون پارامتری t تک متغیره استفاده به‌عمل آمد و نتایج زیر حاصل شد.

یافته‌های پژوهش

- آشنایی دبیران با امکانات

- سخت‌افزاری در حد کم است.
- آشنایی دبیران با امکانات نرم‌افزاری در حد کم است.
- استفاده دبیران از امکانات سخت‌افزاری در حد کم است.
- استفاده دبیران از امکانات نرم‌افزاری در حد کم است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد، میزان آشنایی و استفاده دبیران از فناوری اطلاعات و ارتباطات در حد کم است. به این معنا که اکثر دبیران با ویدئوپروژکشن، ابزارهای ویرایش فیلم و چاپگر آشنا نیستند؛

تنظیمات صفحه نمایش را بلد نیستند و نمی‌توانند آن را به میل خود تنظیم کنند؛ با نصب و حذف سخت‌افزار یا نرم‌افزارهای مورد نیازشان بیگانه‌اند؛ پست الکترونیک و سایت‌های علمی و تخصصی مربوط به رشته تخصصی خود را نمی‌شناسند و توانایی استفاده از واژه‌پرداز، پاورپوینت و نرم‌افزارهای کاربردی رایج را ندارند. همان‌طور که ملاحظه شد، هنوز دبیران ما در زمینه استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات با مشکلات عدیده‌ای مواجه هستند. لذا آموزش دبیران در این زمینه و پیگیری نتایج این آموزش‌ها و میزان کاربست آن‌ها اهمیت

بسیاری دارد. زیرا، بنا به گفته صافی (۱۳۸۸) مهم‌ترین عامل موفقیت و یا ضعف نظام‌های آموزشی، نبود معلمان شایسته و ماهر است. به علاوه، معلمی حرفه‌ای تخصصی است و به صلاحیت‌های اخلاقی، اجتماعی و فنی توأم با مهارت‌های انسانی و ادراکی نیاز دارد. در نتیجه، شناخت ابزارهای جدید ارتباطی و آموزشی برای دبیران، به‌منظور برقراری و پویایی آموزشی، امری ضروری است. زیرا شناختن ابزارها و چگونگی کاربرد و گستره فعالیت آن‌ها، موجب ناتوانی دبیران در آموزش خواهد شد.

منبع

۱. صافی، احمد (۱۳۸۸). مسائل آموزش و پرورش ایران. ویرایش. تهران.

پژوهش برنامه‌ریزی

فرخ‌لقا رئیس‌دانا (Ed.s)
متخصص در تعلیم و تربیت

اشاره

برای تبیین پژوهش در برنامه‌ریزی درسی و تشریح چگونگی بهره‌گیری از آن در مراحل برنامه‌ریزی درسی جمهوری اسلامی ایران، در این مقاله ابتدا مؤلفه‌های اساسی برنامه‌ریزی درسی را مرور خواهیم کرد و بعد جایگاه و نقش تحقیق مربوط به هریک از مؤلفه‌ها را معرفی می‌کنیم.

کلید واژه‌ها:

مراحل تهیه و تدوین برنامه‌های درسی، مراحل پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، روش‌های پژوهش و برنامه‌ریزی درسی، ابزارها و انواع پژوهش

پژوهش و برنامه‌های درسی

در برنامه‌ریزی درسی از الگویی جهانی پیروی می‌کنیم. اولین مرحله برنامه‌ریزی درسی برای تهیه و تدوین برنامه‌های درسی، تعیین اهداف آموزشی و پرورشی، بنا بر نیازهای لازم در سطح تحصیلی مورد نظر آموزش، است.

اهداف در هر سطح (سطح بسیار کلی به صورت اهداف غایی، در سطوح دوره‌های تحصیلی به صورت هدف‌های کلی و در موضوعات درسی به صورت اهداف خاص و ویژه آن موضوع درسی) بنا بر نیازهای مشخص و شناخته‌شده، به طور نظری یا تحقیقی، تعیین و مشخص می‌شوند. نیازها در سه بعد مورد توجه قرار می‌گیرند:

۱. نیازهای جامعه (جامعه از آموزش چه انتظاری دارد؟ جامعه نیازمند آموزش چگونه افرادی است؟)

۲. نیازهای فرد (مخاطب آموزش براساس ویژگی‌های سنی و رشد جسمانی و روانی و سطح آموزشی چه نیازهایی دارد؟)

۳. نیازهای مربوط به دانش مورد آموزش، گستره علم در آن موضوع و نیاز به آموزش محتوا و متنی خاص از دانش موجود در جهت

استفاده بهینه از دانش موضوعی و فراهم کردن زمینه‌های پیشرفت و رشد (پیشرفت و رشد فردی، پیشرفت و رشد جامعه، پیشرفت و رشد دانشی و علمی).

بعد از تعیین اهداف آموزشی، چارچوب محتوای آموزش برای تحقق هدف‌ها مشخص می‌شود. گستره مفاهیم، اصول، تعمیم‌ها و کلاً محتوایی که باید در فرایند یاددهی-یادگیری به عنوان مبنا و زمینه مورد توجه قرار گیرد و در واقع وسیله‌ای برای تحقق هدف‌های آموزشی باشد، چارچوب محتوا را تشکیل می‌دهد. در همین راستا و با توجه خاص به اهداف مشخص، روش‌های سازمان‌دهی و ارائه محتوا از یک سو و روش‌های تدریس از سوی دیگر، مشخص و تعیین می‌شوند. این روش‌ها هم مبنای توجه مؤلفان و نویسندگان کتاب‌های درسی و هم مبنای توجه معلمان در ارائه مطالب مورد آموزش و فراهم کردن زمینه‌های یادگیری برای دانش‌آموزان هستند.

بدیهی است، در بحث از روش‌ها، شیوه‌های ارزشیابی از آموخته‌های دانش‌آموزان، مرکز توجه و از مؤلفه‌های بایسته برنامه‌ریزی درسی است. نمودار عناصر و ابعاد برنامه‌ریزی و چگونگی ارتباط آن‌ها را با یکدیگر نشان می‌دهد.

هدف اساسی در

فرایند تهیه و

تدوین برنامه‌های

درسی، گردآوری

نظرات سازنده

نسبت به نقاط

قوت و ضعف

برنامه تهیه شده

است

آموزش و پرورش وابسته به مجلس شورای اسلامی و شورای عالی آموزش و پرورش نیز عهده‌دار انجام تحقیقات تحلیلی با استفاده از ایدئولوژی اسلامی و پژوهش‌های مرتبط با تعیین سیاست‌ها و خط‌مشی‌های کلی مملکتی منطبق با اسناد و مدارک برنامه‌های توسعه‌ای کشور با استفاده از مفاد قانون اساسی جمهوری اسلامی و همچنین انجام تحقیقات تاریخی هستند. مجموعه بررسی‌های انجام شده، اولویت نیازهای آموزشی را مشخص می‌کند. براساس آن‌ها اهداف غایی و کلی نظام آموزش و پرورش تهیه و تدوین می‌شود. نمودار ۲، فرایند پژوهش قبل از برنامه‌ریزی درسی را نشان می‌دهد.

مراحل پژوهش در

برنامه‌ریزی درسی

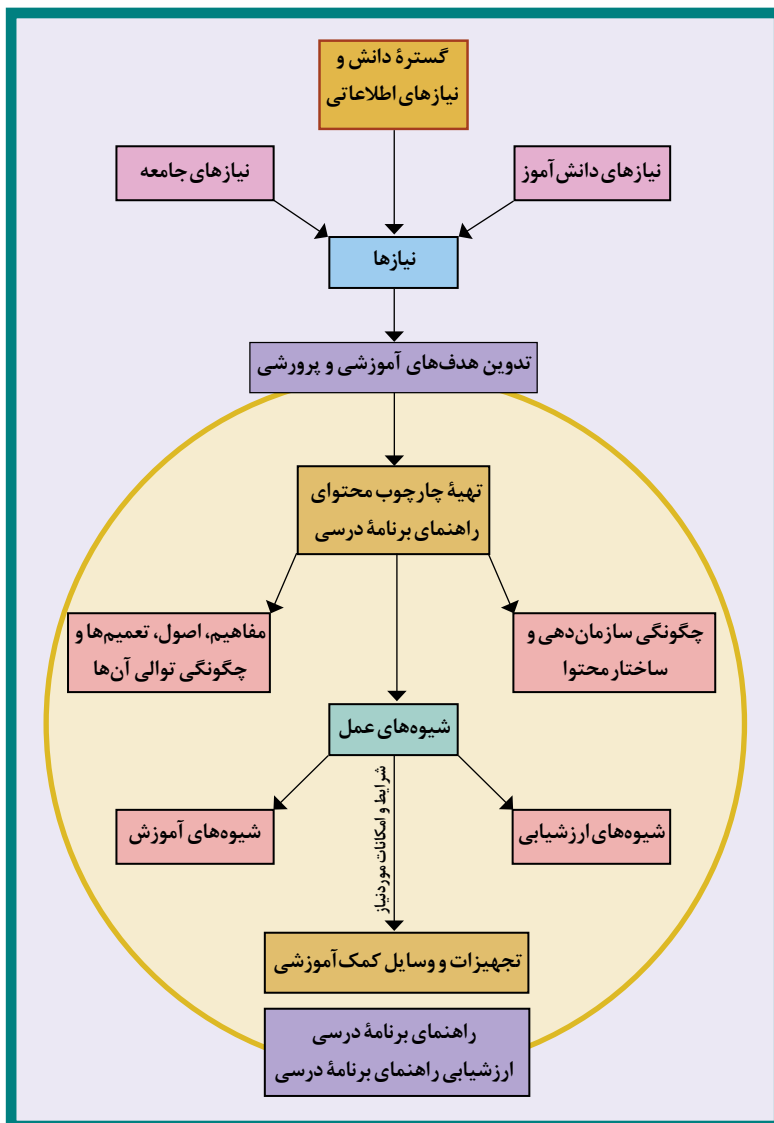
مرحله اول

پژوهش در فرایند برنامه درسی

الف) پژوهش در مرحله تدوین راهنمای برنامه درسی این تحقیق از نوع تحقیق ارزشیابی با هدف ارزشیابی تکوینی است. در این مرحله، راهنمای برنامه درسی (چارچوب کلی برنامه) ارزشیابی می‌شود. ارزشیابی براساس پژوهش علمی صورت می‌گیرد.

روش‌های پژوهش و ارزشیابی برنامه‌های درسی

با توجه به آنکه هدف اساسی پژوهش در فرایند تهیه و تدوین برنامه‌های درسی گردآوری نظرات سازنده نسبت به نقاط قوت و ضعف برنامه تهیه شده است، نمونه‌های معرف از جامعه معلمان و صاحب‌نظران در

نمودار ۱: عناصر و ابعاد برنامه‌ریزی و چگونگی ارتباط آن‌ها

مراحل پژوهش قبل از تدوین برنامه‌ها و

برنامه‌ریزی درسی

پژوهش برای تعیین نیازهای آموزشی

تعیین نیازها مرحله‌ای قبل از برنامه‌ریزی درسی است و در واقع در مرحله برنامه‌ریزی آموزشی پژوهش‌هایی صورت می‌گیرد. تحقیقات بنیادی، تحقیقات کاربردی، تحقیقات تاریخی و تحلیلی، زمینه‌ساز تعیین نیازهای آموزشی هستند.

مرکز تحقیقات آموزشی مستقر در معاونت پژوهشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی عهده‌دار انجام تحقیقات بنیادی و کاربردی است. کمیسیون

ج) نظرات در یک جلسه مشترک حضوری (با دعوت قبلی) به بحث و تبادل نظر گذاشته می‌شوند. مصاحبه گروهی نیز به همین ترتیب صورت می‌گیرد. براساس نتایج حاصل از این بخش از پژوهش، برنامه درسی تجدیدنظر و اصلاح می‌شود.

..... مرحله دوم

پژوهش در فرایند تهیه و تولید مواد آموزشی

بعد از اعتباربخشی برنامه درسی و کسب اطمینان از کفایت و مفیدبودن آن، متن کتاب درسی یا کتاب‌های کمک‌درسی نوشته می‌شود.

هدف پژوهش در مرحله اعتباربخشی محتوای آموزشی چگونگی تطابق محتوای آموزشی با چارچوب‌های مشخص‌شده در راهنمای برنامه درسی است. روش تحقیق در این مرحله هم به صورت نظرپرسی از متخصصان و صاحب‌نظران موضوعی است. ابزار تحقیق نیز به طور معمول پرسش‌نامه است. تدوین سؤالات پرسش‌نامه اهمیت خاصی دارد و هیئتی ارزشیاب، با همکاری گروه درسی مربوط، آن‌ها را تهیه می‌کنند.

پرسش‌نامه‌ها به همراه نسخه‌ای از کتاب برای صاحب‌نظران ارسال و نظرها گردآوری می‌شوند. نتایج حاصل از این بخش از پژوهش زمینه اصلاح و تجدیدنظر در محتوای کتاب درسی را، قبل از چاپ نهایی، فراهم می‌کند.

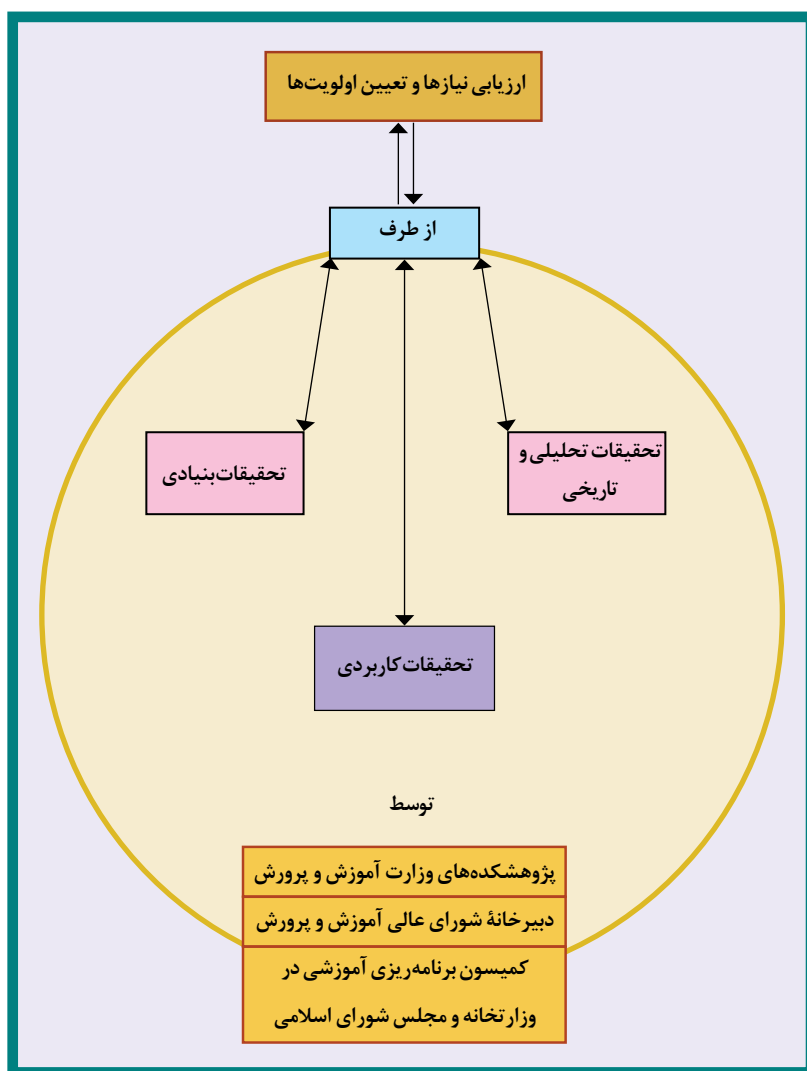
..... مرحله سوم

پژوهش در فرایند اجرای آزمایشی برنامه

اغلب برنامه‌ها در دوره‌های ابتدایی و متوسطه، قبل از اجرای سراسری و کشوری، در کلاس‌های نمونه معرف جامعه، حداقل به مدت یک سال تحصیلی آزمایش می‌شوند. هدف از این کار، ارزیابی برنامه آموزشی و کتاب درسی در محیط واقعی کلاس درس و کشف اشکالات اجرایی آن است.

روش پژوهش در این مرحله، اجرای برنامه آموزشی جدید و به کارگیری کتاب درسی و مواد کمک‌آموزشی در کلاس‌های درس نمونه، براساس یک طرح اجرایی و برنامه‌ریزی شده، است. معلمان این کلاس‌ها تحت آموزش ویژه قرار می‌گیرند.

ارزشیابان (که غالباً معلمان هستند) براساس طرح ارزشیابی، در طول اجرای طرح، مواد برنامه و

نمودار ۲: فرایند پژوهش قبل از برنامه‌ریزی درسی

موضوع مورد پژوهش و ارزشیابی نظرخواهی می‌شوند.

ابزارها

ابزارها شامل پرسش‌نامه یا مصاحبه هستند. ابزارها به گونه‌ای تهیه و تدوین می‌شوند که هیئتی متخصص در امور ارزشیابی با کمک گروه درسی مربوط و گروه ارزشیابی، همه مولفه‌های سؤالات پرسش‌نامه‌ها یا مصاحبه‌ها را مورد توجه قرار می‌دهد.

شیوه عمل

ابزارها معمولاً به دو شیوه استفاده می‌شوند:

الف) پرسش‌نامه‌ها از طریق پست برای صاحب‌نظران یا معلمان ارسال و نظرات گردآوری می‌شوند یا پرسش‌نامه‌های تکمیل شده برگشت داده می‌شوند.

ب) مصاحبه‌های انفرادی انجام می‌شود.

چگونگی اجرا را ارزیابی و نقاط قوت و ضعف برنامه را مشخص می‌کنند.

ابزارها

ابزارها در این مرحله متنوع‌اند. مشاهده از ابزارهای اساسی است. پرسش‌نامه نیز برای گردآوری نظرهای معلمان، دانش‌آموزان و اولیای آن‌ها به‌کار می‌رود. مصاحبه با معلمان و مدیران مدارس و دست‌اندرکاران اجرای طرح نیز ابزاری دیگر است.

براساس نتایج پژوهشی، در این مرحله کتاب درسی یا برنامه آموزشی، قبل از اجرای سراسری، اصلاح و تجدیدنظر می‌شود.

مرحله چهارم

پژوهش بعد از اجرای سراسری برنامه درسی

آخرین مرحله پژوهش در برنامه‌های درسی، اجرای سراسری برنامه و کتاب و استفاده از آن‌ها در کلیه کلاس‌های آموزشی مربوط است. این نوع ارزشیابی معمولاً پس از یک دوره کامل تحصیلی (دوره ابتدایی یا دوره متوسطه) صورت می‌گیرد.

هدف از این پژوهش، ارزشیابی، بررسی و ارزیابی چگونگی کارایی برنامه پس از اجرای سراسری، چگونگی تحقق اهداف و انتظارات آموزشی و کشف اشکالات موردی مربوط به کتاب درسی و مواد آموزشی است.

ابزارها

ابزارها در این پژوهش نیز متنوع‌اند. معمولاً از پرسش‌نامه و مصاحبه استفاده می‌شود و در اغلب موارد آزمون‌های ویژه‌ای برای سنجش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نیز تهیه می‌شوند.

نمونه‌های مورد آزمون معمولاً نمونه‌های معرف کشوری هستند. این پژوهش‌ها براساس طرح‌های ارزشیابی خاص و به وسیله محقق و گروه ارزشیاب صورت می‌گیرند.

نتایج حاصل از این پژوهش، بازخوردی کلی نسبت به برنامه درسی و مواد آموزشی مربوط و در کل اطلاعاتی نسبت به کارایی، سودمندی و مفید بودن برنامه و کتاب به دست می‌دهد. به عبارت دیگر، نتایج حاصل از این بخش از پژوهش ارزشیابی، به تصمیم‌گیری در مورد حفظ برنامه یا تغییر آن به صورت جزئی یا کلی کمک می‌کند.

تأیید برنامه و کتاب و حفظ آن و ادامه کار یا تجدیدنظر و اصلاح کلی و جزئی در برنامه یا کتاب درسی و مواد

آموزشی، بعد از این مرحله صورت می‌گیرد.

انواع دیگر پژوهش‌ها

غیر از پژوهش‌های مربوط به فرایند برنامه‌ریزی درسی و اجرای آن، پژوهش‌هایی از نوع دیگر نیز در دفتر برنامه‌ریزی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی یا در پژوهشکده‌های تعلیم و تربیت، به شرح زیر، صورت می‌گیرد:

پژوهش‌های موردی^۱ در برنامه‌های درسی

این نوع پژوهش‌ها به تناسب موضوع خاص موردنیاز براساس طرح‌های پژوهشی به اجرا درمی‌آیند. برای مثال، پژوهش‌هایی درباره شیوه‌های خاص تدریس یا شیوه‌های خاص ارزشیابی در موضوعات متفاوت انجام می‌شود. نمونه‌های از این نوع پژوهش‌ها عبارت‌اند از:

- بررسی نقاط قوت و ضعف امتحانات هماهنگ یا غیرهماهنگ
- بررسی تطابق حجم محتوای کتاب‌ها با حجم ساعات درسی آن‌ها
- بررسی راهکارهای استفاده از شیوه‌های کاوشگری در تهیه و تدوین مواد آموزشی و کتاب‌های درسی
- بررسی وضعیت زن، مرد، شاغل و مسائل خاص در کتاب‌های درسی
- بررسی تصاویر و تمرین‌های کتاب‌ها و کشف اشکالات
- نظرپرسی از معلمان یا دانش‌آموزان در مورد مسئله‌های خاص مربوط به برنامه یا کتاب
- بررسی نظام «خط» در آموزش خواندن و نوشتن
- بررسی رویکردهای آموزش در زبان‌آموزی و سایر آموزش‌ها

اقدام پژوهشی یا پژوهش در عمل

بنابر مسئله یا مشکل خاصی که در نهادهای برنامه‌ریزی درسی احساس و شناخته می‌شود، پژوهش‌هایی از نوع پژوهش در عمل^۲ برای حل مشکل طراحی می‌شود و به اجرا درمی‌آید. از جمله موارد پژوهش در عمل (اقدام‌پژوهشی)، پیشنهاد آموزش قرآن در پایه‌های نخستین دوره ابتدایی به منظور رفع مشکل آموزش قرآن در پایه‌های بالاتر تحصیلی بوده است.

هدف پژوهش

در مرحله

اعتباربخشی

محتوای آموزشی

چگونگی تطابق

محتوای آموزشی

با چارچوب‌های

مشخص شده در

راهنمای برنامه

درسی است. روش

تحقیق در این

مرحله به صورت

نظرپرسی از

متخصصان و

صاحب نظران

موضوعی است

پی‌نوشت

1. Case Study Surveys
2. Action Research

نویسنده:

هلن تیم پرلی

مترجم:

احمد امین

کارشناس ارشد سنجش و اندازه گیری

اشاره

وجود کارشناس بیرونی برای معلمان که به طور گروهمی با هم کار می کنند، به منظور چالش با فرضیه ها و گسترش انواع دانش و مهارت های جدیدی که با بازده مثبت دانش آموزان مرتبط است، ضرورت دارد. این مقاله بخشی از کتابچه ای است با عنوان «رشد و یادگیری حرفه ای معلمان» که یکی از کارشناسان یونسکو به نام هلن تیم پرلی بر پایه پژوهش های معتبر در این زمینه نوشته است.

یادگیری و رشد حرفه ای معلمان

از محتوای مربوط به برنامه درسی و آنچه که فعالیت های تدریس را برای دانش آموزان متفاوت می سازد، آگاه شوند. آن ها باید بتوانند در ضمن فعالیت های تدریس، دانش و مهارت های جدید و معنی دار را برای معلمان، فراهم کنند و به آنان کمک کنند تا ارتباط بین نظریه و عمل را درک کنند و همچنین توانایی آنان را برای جست و جو و سنجش داده های مربوط به تدریسشان افزایش دهند. اگر کارشناسان بیرونی در فعالیت های

است مانع از درک معلمان نسبت به اثربخشی امتحانات بر بهبود یادگیری دانش آموزان شود. کارشناسان بیرونی می توانند فرض ها و نحوه ارائه آموزش معلمان را با در اختیار داشتن امکانات جدید به چالش بکشند؛ هنجارهای اجتماعی را که از طریق یادگیری حرفه ای به دست آمده است توضیح دهند و فعالیت های آموزشی را بر دانش آموزان و یادگیری شان متمرکز کنند. کارشناسان بیرونی نیاز دارند

کلید واژه ها:

کارشناس مطلع، رشد حرفه ای، کارشناس بیرونی

یافته های پژوهش

به کار گرفتن کارشناس بیرونی برای معلمان که در برنامه های آموزشی شرکت کرده اند، ضرورت دارد. زیرا، یادگیری جدید معلمان لازم دارد که محتوای آموزش جدید را درک کنند، مهارت های جدید را یاد بگیرند و درباره فعالیت های آموزشی خودشان تفکر کنند. کارشناس بیرونی می تواند از کادر مدرسه (مانند مدیر) یا خارج از مدرسه (مانند پژوهشگر) انتخاب شود. فرض های موجود درباره برنامه درسی یا درباره آنچه که خاص گروه دانش آموزان است، ممکن

تفسیر تصویر

شماره ۶ اسفندماه، شماره ۲۲۲- دوره بیست و هفتم،
سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰

اهداف:

۱. پژوهش دانش آموز؛
۲. تغییرات زیست‌شناختی؛
۳. احساس لذت و خوشی.

سایر موارد:

- در کودکی دنیا را به بازی می‌گیری، در حالی که در بزرگی دنیا انسان را به بازی می‌گیرد.
- هر که دور ماند از اصل خویش باز جوید روزگار و وصل خویش
- مرگ تن هدیه است بر اصحاب راز (سرشت آدمی خاک است).

یادگیری جدید

معلمانی لازم دارد

که محتوای آموزش

جدید را درک کنند،

مهارت‌های جدید را

یاد بگیرند و درباره

فعالیت‌های آموزشی

خودشان تفکر کنند

یادگیری درگیر نشوند، نمی‌توانند دانش و مهارت معلمان را گسترش بدهند. در این صورت، امکان دارد که رشد حرفه‌ای بر فعالیت‌های معلمان و بازده دانش‌آموزان تأثیر نامطلوب داشته باشد.

بعضی از طراحان رشد حرفه‌ای به معلمان به عنوان تکنیسین نگاه می‌کنند و در زمینه‌های مربوط به رشد حرفه‌ای با آنان بحث می‌کنند. این رویکرد، دشواری تدریس را نادیده می‌گیرد و به نیازهای معلمان برای پاسخ‌دهی به نیازهای یادگیری دانش‌آموزانشان بی‌اعتناست. اساس فعالیت‌های تدریس اثربخش بر مجموعه پیوسته و یکپارچه‌ای از باورها، دانش و ارزش‌ها استوار است.

کارشناسان بیرونی به معلمان کمک می‌کنند تا فعالیت‌های تدریس خود را اثربخش و معنی‌دار کنند، رشد حرفه‌ای معلمان را تسهیل می‌کنند، و برای درک نظریه‌ها و ابزارهایی که در فعالیت‌های آموزشی به آن‌ها نیاز است، راهنمایی‌های لازم را ارائه می‌کنند.

منبع

Timperly, Helen. (2008). Teacher professional learning and Development. unesco. <http://www.ibe.unesco.org>.

کاربرد مهارت تفکر در آموزش زبان فارسی

آموزش،
حرفه
معلمی

دکتر محمود تلخابی
عضو هیئت علمی
پژوهشکده علوم شناختی
فهیمة تقوی
کارشناس مشاوره و راهنمایی

اشاره

در دو شماره گذشته، پس از معرفی برخی از مهارت‌های تفکر، کاربرد مهارت پژوهش در آموزش علوم را در قالب فعالیت یادگیری برای پایه اول ابتدایی بررسی کردیم. در این شماره به کاربست مهارت پردازش اطلاعات در آموزش زبان فارسی خواهیم پرداخت. همان‌گونه که قبلاً اشاره شد، این مقاله بخشی از فرایند درس‌پژوهی است که در آن معلمان از طریق وارد ساختن مهارت‌های تفکر به فعالیت‌های یادگیری، فرایند آموزش را بهبود می‌بخشند. از این رو، به جهت وجود نسبت میان مهارت پردازش اطلاعات یا مهارت‌های زبانی (مانند خواندن و نوشتن)، در این شماره پس از طرح ملاحظات درهم تنیدن مهارت‌های تفکر در آموزش زبان فارسی، نمونه‌ای از فعالیت‌های یادگیری را که برای درس فارسی پایه اول طراحی و اجرا شده است بررسی می‌کنیم.

سرآغاز

با پیشرفت علوم شناختی، ضرورت ارتباط میان مغز و آموزش و پرورش آشکارتر و درجه‌های جدیدی در زمینه یاددهی - یادگیری به روی دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت گشوده شده است. بی‌تردید یافته‌های علوم شناختی مسیر جدیدی در قلمرو آموزش و پرورش برای مربیان و معلمان باز و فضای جدیدی را به مدارس عرضه خواهد کرد (خرازی و تلخابی، ۱۳۹۰). مسلماً یکی از مهم‌ترین حوزه‌هایی که رویکرد شناختی آن را متحول خواهد ساخت، آموزش زبان (خواندن و نوشتن) است.

نتایج پروژه کلاس درس شناختی نشان می‌دهد که کودکان نه تنها درباره چگونگی کارکرد تفکر دانش‌هایی دارند، بلکه غالباً می‌توانند از طریق بیان، نحوه کارکرد تفکر و توانایی بالقوه یادگیری خود را به طور چشمگیری بهبود بخشند. مهارت‌های تفکر ما را برای برنامه‌ریزی در جهت آموزش صریح مهارت‌های اساسی در سرتاسر برنامه درسی به منظور حمایت از فعالیت‌های یادگیری، توانمند می‌سازد. این برنامه به کودکان فرصت خواهد داد تا بین مهارت‌ها و موقعیت‌های زندگی واقعی ارتباط برقرار کنند و بدین ترتیب، هدف و دلیل یادگیری را درک کنند.

مهارت‌های تفکر مجموعه‌ای از مهارت‌ها هستند که فراگیرنده را برای یادگیری بهتر در قلمرو درسی آماده می‌سازند، زیرا با بهبود تفکر می‌توان یادگیری را بهبود بخشید. یکی از انواع مهارت‌های تفکر پردازش اطلاعات است. از آنجا که آزوبل نیز بر یادگیری معنادار، سازمان یافته و توضیحی تأکید دارد و معتقد است که ذهن انسان پستهای سازمان یافته و منظم برای پردازش و ذخیره‌سازی اطلاعات است (دلگشایی، ۱۳۹۰). مهارت پردازش اطلاعات را باید در کانون فعالیت‌های یادگیری درس فارسی قرار داد. این کار به دانش‌آموزان کمک می‌کند به‌طور فعال به پردازش، ذخیره‌سازی و بازیابی اطلاعات بپردازند. بنابراین، با بررسی موارد فوق و یافتن ارتباط نزدیکی بین شیوه آموزش زبان فارسی و نقش معرفتی آن در پرورش تفکر و به خصوص مؤلفه پردازش اطلاعات، بر آن شدیم که برنامه‌های درس فارسی کلاس اول مدرسه مهر هشتم منطقه دو آموزش و پرورش تهران را بر اساس مؤلفه‌های پردازش اطلاعات مبتنی بر پژوهش طراحی، بازنگری و اجرا کنیم.

کلید واژه‌ها:

مهارت تفکر،
پردازش اطلاعات،
خواندن

پردازش اطلاعات و آموزش زبان فارسی

در آموزش درس فارسی ابتدا باید توجه دانش آموز را به موضوع جلب و او را یاری کرد تا از طریق دسته‌بندی موضوعات به دو صورت مهم و جزئی، بر اطلاعات مهم تمرکز کند. پس از اینکه دانش آموز بین مطالب جدید و قبلی ارتباط ایجاد کرد، موضوع به طور روشن و سازماندهی شده ارائه می‌شود (پیشین). شاید بتوان پردازش اطلاعات را ساده‌ترین شکل مهارت‌های تفکر در نظر گرفت. در هر حال، برای وارد ساختن مهارت پردازش اطلاعات به فرایند یاددهی - یادگیری باید به چند نکته توجه کرد:

- ابتدا باید از در دسترس بودن

- منابع و فرصت‌های برابر برای تمامی کودکان اطمینان حاصل کرد. دانش آموزان را تشویق کنید به منابع مفید و آنچه باید پس از پیدا کردن اطلاعات انجام دهند، بیندیشند.
- مربی می‌تواند شیوه‌های متفاوتی برای مرتب‌کردن اطلاعات ارائه دهد و کودکان را ترغیب کند تا ویژگی‌های مشترک هر مجموعه را توضیح دهند.
- چنانچه ویژگی‌های مشترک هر مجموعه شناسایی شد، اسم مناسبی به آن اختصاص یابد (می‌توان از طریق فراهم کردن برگه ثبت طبقه‌بندی با طبقات تعریف شده، مهارت تفکر را در کودکان تقویت کرد).

- با توجه به اهمیت تعیین توالی، بهتر است کودکان را به استفاده از واژه‌های «توالی» و «منطقی» ترغیب کرد و درباره فرایند تفکری که کودکان برای تعیین توالی به کار برده‌اند، بحث کرد.
- می‌توان برای دانش آموزان فرصتی فراهم کرد تا شباهت‌ها و تفاوت‌های هر مجموعه را بررسی کنند. بنابراین، باید با مقایسه و مقابله مجموعه‌ها درباره تفاوت‌ها و شباهت‌ها بحث کرد.
- در مهارت پردازش اطلاعات ایجاد فهم، مهارت محوری مهمی است. بنابراین، کودکان باید به طور کامل مفاهیم قید شده را درک کنند. وقتی مطمئن

**برای دانش آموزان
فرصتی فراهم
کنیم که بتوانند
شباهت‌ها و
تفاوت‌ها را بررسی
کنند**

عنوان فعالیت: آموزش حرف ک		
اهداف فعالیت:	عنوان گام	فعالیت یاددهی - یادگیری
- آشنایی با نشانه کک - توانایی مقایسه تصاویر و بیان شباهت‌ها و تفاوت‌ها با دلیل - توانایی ترکیب حروف و ساخت کلمات - توانایی جمله‌سازی	مرحله ۱ درگیر کردن	مجموعه‌ای از عکس‌هایی را که صدای کک دارند و مجموعه‌ای را که اصلاً این صدا را ندارند با خود به کلاس می‌آوریم و به دانش‌آموزان می‌گوییم: تصاویر زیادی داریم که می‌خواهیم آن‌ها را در دو ستون طبقه‌بندی کنیم.
منابع مورد نیاز: کارت تصاویر «ک» دار و غیر «ک» دار، جدول الفبا، کارت حروف و صداهای آموخته شده	مرحله ۲ جمع‌آوری اطلاعات	سپس معلم شروع می‌کند. تصویر کدو را نشان می‌دهد و آن را در سمت راست تخته می‌گذارد. بعد تصویر مداد را نشان می‌دهد و آن را در سمت چپ تخته می‌گذارد. کارت تصویر کتاب را نشان می‌دهد و می‌پرسد این کارت را کدام سمت بگذارم؟
سازمان کلاس درس: فردی و گروهی	مرحله ۳ بیان شباهت‌ها و تفاوت‌ها	پس از اینکه دانش‌آموزان همه تصاویر را در قسمت مناسب خود قرار دادند، معلم می‌خواهد که تصاویر سمت راست را بخوانند و دلیل این طبقه‌بندی را بیان کنند.
زمان پیشنهادی برای فعالیت: ۴۵ دقیقه	مرحله ۴	سپس از کودکان می‌خواهیم پس از اینکه به هدف طبقه‌بندی پی‌برند، تصاویر سمت چپ را بردارند و نام تصاویر را بخوانند و بنویسند. وقتی می‌خواهند مثلاً بنویسند نمک. نمک را می‌نویسند و می‌گویند ک، ولی نمی‌توانند ک را بنویسند (ایجاد خلأ در آموزش و لحظه یادگیری و آماده اکتشاف) از دانش‌آموزی که توانسته است بنویسد کمک می‌گیریم و اگر هیچ‌کس نتوانسته بود، جدول حروف را می‌آوریم و حرف کک را نشان می‌دهیم و می‌پرسیم کدام شکل اول و وسط کلمات و کدام آخر کلمات می‌آید. (خواندن شعر حرف ک و خوشامدگویی به آن ... در این مرحله انجام می‌گیرد).
مکان پیشنهادی برای فعالیت: کلاس درس یا فضای آزمایشگاه	مرحله ۵	از دانش‌آموزان می‌خواهیم که با کارت حروفی که در اختیار دارند در دو گروه، کلمات متفاوتی با حروف جدید بسازند و بنویسند.
مهارت‌های تفکر: مهارت اصلی مورد نظر در این طرح، مهارت پردازش اطلاعات است؛ با این حال، مهارت تفکر خلاق نیز به کار گرفته خواهد شد.	مرحله ۶	دانش‌آموزان باید با کلماتی که ساخته‌اند جمله بسازند. (سعی کنند که از چند کلمه ک دار در یک جمله استفاده کنند).
فعالیت‌های تکمیلی:		
- تبدیل کلمات کک دار به کلمات دیگر که حروف آن کلمه اول در آن باشد مثل کندو/ کدو، کند - خواندن شعر اردک تا کودکان متناسب با شعر آهنگ بزنند		
سنجش یادگیری:		
ساختن کلمات جدید، نوشتن جمله با کلمه‌های ساخته شده		

در فعالیت‌های

طبقه‌بندی

اطلاعات

دانش‌آموزان باید

دلیل طبقه‌بندی را

بیان کنند

اطلاعات خود را طبقه‌بندی کند و بتواند درس جدید را با یکی از این طبقات ارتباط دهد و درس را یاد بگیرد یا حرف را کشف کند (هنکوک و جفریز، ۱۳۸۹).
حال با بررسی مهارت پردازش

این توانایی را می‌دهد که دریابند چگونه مهارت‌ها به زمینه‌های دیگر منتقل می‌شوند. ● در آموزش درس فارسی کودک باید ابتدا بتواند حروف درس قبلی را بخواند، با مرتب کردن حروف کلمه بسازد و بعد

شدید آنان مفهوم تحلیل روابط را فهمیده‌اند، از آن‌ها بخواهید به تحلیل روابط بین مجموعه‌ها پردازند و برای افزایش دانش کم‌کم اقدام کنید.

● نشست عمومی مهم‌ترین مرحله است، زیرا به کودکان

اطلاعات، متوجه ارتباط آن با آموزش درس فارسی می‌شویم، زیرا یادگیری مهارت‌های زبانی، مستلزم به‌کارگیری این نوع مهارت تفکر است. از این رو، در این مقاله تلاش بر آن است که در طراحی فعالیت‌های یادگیری برای درس فارسی، به مؤلفه‌های مهارت پردازش اطلاعات پرداخته شود.

فعالیت: آموزش حرف «ک»

در فرایند آموزش مهارت‌های زبانی دو هدف کلی دنبال می‌شود:

۱. کسب مهارت شناخت نشانه خطی و صدای مربوط به آن و کسب توانایی دقیق انتقال نشانه خطی به نشانه صوتی برای خواندن کلمات

۲. درک معنای کلمه‌ها در قالب جمله‌ها و درک پیام هر جمله حرف «ک» دو نشانه «ک» غیرآخر و «ک» آخر دارد. کلیدواژه‌های این نشانه عبارت‌اند از: کبوتر، اردک، گنجشک، لک‌لک، کندو و کبک. هر کلمه همراه با تصویر در کتاب آمده‌است. در کنار تصاویر، کلمات به صورت جمله و در قالب متن ارائه شده‌اند. هدف اصلی این فعالیت خواندن و نوشتن این واژه‌ها و تولید واژه‌های جدید با این حرف است.

در طرح زیر کوشیدیم که با مشارکت و همیاری همکاران در مدرسه مهر هشتم، در فرایندی اجتماعی مشتمل بر ارائه طرح، بازنگری، اجرا و بازبینی مجدد آن، فرایند آموزش را اصلاح کنیم. الگویی که می‌بینید حاصل چنین فرایندی است. در این طرح، مهارت پردازش اطلاعات در کانون فعالیت آموزش و یادگیری قرار گرفته‌است.

نتیجه‌گیری

فرایند اجتماعی که ما برای اصلاح طرح خود تجربه کردیم، با مشارکت و همیاری شما عزیزان نیز می‌تواند بهبود پیدا کند. زیرا ما در فرایند پژوهش دریافتیم که بهبود آموزش، کاری جمعی است و دیدگاه‌ها و نظرات پیشنهادی همکاران برای اصلاح و بازسازی برنامه تدریس، مهم‌ترین منبع است. ما به هیچ وجه مدعی آن نیستیم که طرح فوق، الگوی ایده‌آل برای تدریس فارسی (آموزش حرف ک) است، بلکه باور داریم که در فرایند گفت‌وگو و تعامل اجتماعی درس‌پژوهی، ایده اولیه تدریس را بهبود دادیم. با این حال، به نظر می‌رسد برای اجرای موفق طرح مزبور موارد زیر را نیز باید مورد توجه قرار داد:

- در انتخاب تصاویر کلمات دقت داشته باشید. تصاویر باید گویا باشند؛
- از آوردن تصاویری که از نظر احساسی یا تربیتی کودکان را درگیر و آن‌ها را از مسیر آموزش دور می‌کند خودداری کنید؛
- زمانی که دانش‌آموزان دلایل خود را بیان می‌کنند، به نظراتشان به دقت گوش دهید و اگر دلایل اشتباه بود برایشان توضیح دهید تا متوجه شوند؛
- اگر در کلاس خود دانش‌آموزان تیزهوش دارید، فعالیت‌های ویژه‌ای برای آن‌ها طراحی کنید تا از یکنواخت شدن طرح جلوگیری شود و همه کودکان با انگیزه کار کنند؛
- اگر تعداد دانش‌آموزان کلاستان زیاد است از معلم کمکی استفاده کنید.

منابع

۱. جعفریز، م. و هانکوک، ت (۱۳۸۹). راهنمای مهارت‌های تفکر (ترجمه دکتر محمود تلخابی و دکتر یلدا دلگشایی). انتشارات جهاد دانشگاهی. تهران.
۲. خرازی، ک. و تلخابی، م. (۱۳۹۰). مبانی آموزش و پرورش شناختی. انتشارات سمت. تهران.
۳. دلگشایی، ی. (۱۳۹۰). رویکرد شناختی به آموزش زبان فارسی در دوره دبستان. پژوهشکده علوم شناختی (منتشر نشده). تهران.
4. Kuhn, D. (2005). Education for thinking, Cambridge: Harvard University Press.

خرد = عقل + عشق

نحوه ارتباط معلم با دانش آموز

اشاره

تعلیم و تربیت موضوعی است که از دیرباز توجه بشر را به خود معطوف کرده است. آشکار است که دانش آموزان بدون انگیزه لازم، بهره‌ای از آموزش نمی‌برند. این موضوع را می‌توان هم در محیط‌های آموزشی هم از روی نتایج تحقیقات مشاهده کرد. پس علت چیست که در برنامه‌های تربیت معلم و دانشگاه‌ها کمتر به این موضوع مهم پرداخته می‌شود؟ و چرا همین توجه اندک نیز غالباً در محدوده تحقیقات باقی می‌ماند؟ آیا می‌توان فرض کرد که معلمان نتایج چنین تحقیقاتی را به واقع در فعالیت‌های آموزشی خویش به کار می‌گیرند؟ در این مقاله به پرسش‌های مذکور پاسخ داده شده است. علت تألیف کتاب‌ها در این زمینه، این است که ضعف‌هایی که در این باره به‌طور کلی دیده شده است، برطرف شود. اگر بتوانیم دانسته‌های خویش را درباره انگیزش، با روش‌های علمی معلمان هماهنگ سازیم، به اهداف خود نائل شده‌ایم. در این صورت است که معلمان خواهند توانست از این داده‌ها بهره لازم و کافی ببرند. در اینجا نظر ما بر دو مفهوم کفایت شخصی یا کارآمد بودن و کنترل شخصی یا خودمختاری استوار است. با این دو اصل در حوزه انگیزش انسان مواجه هستیم و پرسش مطرح این است که کلاس درس را باید با کدام روش اداره کرد؟ معلم محوری یا دانش آموز محوری یا تلفیقی از این دو. در کلاس معلم محوری بیشتر به پیشرفت تحصیلی دانش آموزان توجه می‌شود و در روش دانش آموز محور توجه غالب به استقلال دانش آموزان (خودمختاری) است. بنابراین، روش صحیح و درست، تلفیقی از این دو مقوله است. روان‌شناسان و پژوهشگران درباره انگیزش انسان به دو نوع انگیزش بیرونی و درونی اشاره می‌کنند. انگیزش بیرونی با هدف کسب پاداش و اجتناب از تنبیه همراه است، ولی انگیزش درونی با تمایل درونی برای انجام موفقیت آمیز یک تکلیف همراه است. برای مثال، کسی که درباره خود از احساس کفایت و خودمختاری برخوردار است، انگیزش درونی دارد. بنابراین، در محیط‌های آموزشی معلمان باید بکوشند انگیزش را در دانش آموزان تقویت کنند. لذا اصل اول به این نکته می‌پردازد که محیطی در کلاس ایجاد شود که قابل پیش‌بینی باشد. دانش آموز باید بداند طرح‌های آموزشی و پرورشی معلم برای آینده چیست تا بتواند به خوبی بردش‌واری‌ها پیروز شود. اصل دوم عبارت است از برقراری توازن میان فعالیت‌های آسان و دشوار. دانش آموزان باید با کارهای آسان توانایی‌های جدید را کسب کنند. اصل سوم عبارت است از تأمین حمایت آموزشی لازم برای دانش آموزان، معلم نباید تنها گوینده در کلاس درس باشد، بلکه می‌تواند با سرمشق‌دهی، خرد کردن هدف و تقسیم کار به نتایج مطلوب برسد. ضمن آنکه دانش آموزان را نباید با یکدیگر مقایسه کرد، بلکه باید عملکرد آن‌ها را با معیارهای موفقیت مقایسه کرد. معلم کسی است که فقط از عقل استفاده نمی‌کند، چون فهمیده است عقل به تنهایی قادر به تحلیل همه امور نیست. بنابراین، خمیرمایه عشق را در کالبد عقل قرار می‌دهد و ترکیبی به نام خرد را از درهم آمیزی عقل و عشق به وجود می‌آورد؛ ترکیبی که شعر، شعور و پردازش است. به همین علت است که اهل هنر در توجه به هنرمند، بوی عشق را به خوبی احساس می‌کنند.

نحوه برقراری ارتباط با دانش آموز

معلم واقعی کسی است که بتواند راهی به سوی دل‌ها بگشاید و علم را با ایمان و عقل را با دل

پیوند زند. از این رو، راز موفقیت معلمان را نخست باید در جذب دانش آموزان دانست؛ یعنی اینکه معلم بتواند اعتقاد و علاقه درونی در آن‌ها به وجود آورد و رابطه

روحی و معنوی با آن‌ها برقرار کند، تا آنجا که حتی نگاه‌ها و اشاره‌ها و حالت‌های معلم نیز در آن‌ها تأثیر عمیقی بگذارد و در تربیت شخصیت آنان منشأ اثر شود. عوامل

جذب دانش‌آموزان هم عبارت‌اند از: مقبولیت، محبوبیت و موفقیت معلم. راه گشایش کلاس را باید در مقبولیت معلم دانست. اگر دانش‌آموز معلم را پذیرفت، امکان تعلیم و تربیت فراهم خواهد بود. علاوه بر مقبولیت، شخصیت معلم باید دوست‌داشتنی و دلنشین و از نظر دانش‌آموزان محبوب باشد. علاوه بر این دو شرط، باید معلم با قوانین حاکم بر روح دانش‌آموزان خود آشنا باشد تا توانایی همدلی و هم‌زبانی با آن‌ها را بیابد و نیز با فنون آموزشی و تربیتی آشنا باشد و بتواند با استفاده از روش‌های صحیح آنان را به مقصد راهنمایی کند.

یکی از اهداف کار معلم باید برقرار کردن رابطه مطلوب و دوستانه و حمایت‌کننده با دانش‌آموزان باشد. برخلاف برخی از معلمان که می‌گویند نباید در روزهای اول به روی بچه‌ها خندید. (اینان عقیده دارند که احترام باید از روی ترس باشد) نظریه‌پردازان می‌گویند در روزهای اول به دانش‌آموزان نشان دهید به آن‌ها علاقه دارید و آن‌ها می‌توانند به شما اعتماد کنند. البته معلمان فکور آموزش را با شناخت دانش‌آموز آغاز می‌کنند، انعطاف‌پذیرند و قادرند نقاط قوت و ضعف او را در خود تشخیص دهند. یکی از تمایلات درونی انسان این است که میل دارد دیگران در قبال کارهای نیک او را تأیید و تشویق کنند. کسی نیست که نیازمند تحسین و تأیید دیگران نباشد. البته با وجود روانی بودن منشأ این میل، انسان می‌تواند با قدرت دادن به خود و استوار کردن شخصیت خویش، خود را از تشویق بی‌نیاز

در آن اثرات نامطلوب دارد. علت آن نیز باید مشخص شود و همه کودکان هم به نحوی تشویق شوند. البته نباید در این کار زیاده‌روی کرد. به فرموده حضرت علی (ع) در مدح و ستایش کسی مبالغه و زیاده‌روی مکن.

تشویق دو شکل مستقیم و غیرمستقیم دارد که روان‌شناسان بر نوع غیرمستقیم تأکید دارند. تشویق هم به صورت مادی و هم معنوی سفارش شده است و به راه‌های

کند. در همین باره روان‌شناسان ثابت کرده‌اند که چند دانش‌آموز در شرایط یکسان، وقتی موفق‌ترند که تشویق شوند. البته باید کوشید دانش‌آموز به تشویق عادت نکند و تشویق انگیزه کار نیک قرار نگیرد، بلکه پاداش کار نیک باشد. در آن صورت، با از بین رفتن انگیزه، کار نیک هم تعطیل می‌شود. تشویق نباید هدف باشد بلکه وسیله‌ای است برای رسیدن به هدف. تشویق باید به موقع انجام شود، زیرا تأخیر

متعدد می‌تواند اعمال شود. به طور مثال، می‌تواند گاهی به شکل در اختیار گذاردن وسایل مورد علاقه فراگیرنده، نگاهی محبت‌آمیز و حاکی از سپاس، بردن به اردو، گردش دسته‌جمعی، دلجویی، آفرین گفتن، در آغوش کشیدن یا خرید وسیله‌ای علمی و تفریحی باشد. اما در همه حال، جنبه روانی آن نباید فراموش شود. به این معنی که خود شخص مشوق خود به خوبی‌ها باشد نه دیگری. اصولاً به علت اینکه فطرت انسان به کمال میل دارد، آن دسته تشویق‌ها و پاداش‌هایی که جنبه روحی و معنوی‌شان قوی‌تر است، برای انسان شادی‌بخش‌ترند. تنبیه چون با ایجاد هراس همراه است موجب می‌شود فرد تنبیه شده در کنترل خود ضعیف شود. مشخص شده است دانش‌آموزانی که شدیداً تنبیه می‌شوند دوگونه عکس‌العمل نشان می‌دهند؛ اول آنکه می‌آموزند دیگر انسان‌ها را می‌توان از طریق تهدید کنترل کرد و دوم آنکه رفتارهای پرخاشگرانه‌شان تقویت می‌شود. تجربه نشان داده است، اغلب تنبیه‌ها با هدفی فراتر از خجالت دادن کودک در نظر گرفته می‌شود. درست است امروزه اشکال تنبیهی قدیمی کمتر رایج است، اما تنبیهات امروزی به نحوی برای آزرده شدن دانش‌آموزان صورت می‌گیرد که غالباً اثرات نامطلوب دارد. برخی از معلمان، از والدین می‌خواهند کودک را تنبیه کنند. این خود رابطه معلم و دانش‌آموز را دچار اغتشاش می‌کند. بهتر است والدین را به طور غیرمستقیم در آموزش درگیر کرد. برای جلوگیری از اثرات زیانبار تنبیه، معلمان باید

از تنبیهات خفیف استفاده کنند. درواقع، تنبیه بیشتر از آنچه واقعی باشد باید نمادی باشد. یکی از راه‌های خفیف تنبیه استفاده از روش محروم کردن است. مثلاً دانش‌آموزی که با مدادش نفر جلویی را اذیت می‌کند. باید مدادش را گرفت و آخر ساعت برگرداند و یا از او خواست که به آخر کلاس برود و آخر ساعت برگردد.

برخی از راهکارهای برقراری ارتباط صحیح بین معلم و شاگرد عبارت‌اند از:

۱. اشتباه دانش‌آموزان خود را بزرگ نکنید. این کار باعث می‌شود بعد از مدتی دانش‌آموز فکر و باور کند که هر کاری انجام می‌دهد یا هر سخنی که می‌زند، اشتباه است و به دانش‌آموزی منزوی تبدیل شود.
۲. همیشه با همه دانش‌آموزان احوال‌پرسی و حتی در مورد مشکلاتشان از آن‌ها سؤال کنید. و با مهربانی و دلسوزی در رفع مشکلات آن‌ها بکوشید.
۳. به نظریات و سخنان دانش‌آموزان، چه در هنگام تدریس و چه غیر آن، خوب گوش دهید و سخنانشان را وسط کلامشان قطع نکنید.
۴. به دانش‌آموزان مانند برادر یا خواهر کوچکتر احترام بگذارید.
۵. به تک‌تک دانش‌آموزان مسئولیت بدهید. این کار باعث افزایش حس اعتماد به نفس دانش‌آموز می‌شود.
۶. در کلاس برای خود جای مناسب را انتخاب کنید و با همه دانش‌آموزان در تعامل و رفت و آمد باشید.

۷. فضای کلاس درستان را جذاب و از آثار تک‌تک دانش‌آموزان در کلاس درس استفاده کنید.

۸. اگر دانش‌آموزان کار اشتباهی انجام داده است او را مستقیماً موعظه نکنید می‌توانید خود را مورد خطاب قرار دهید. در صورت امکان با دانش‌آموزان در غیر از ساعات درسی و بیرون از مدرسه نیز ارتباط داشته باشید. با آن‌ها بیرون بروید، اردو بروید و هر سال تعدادی عکس یادگاری به صورت دسته‌جمعی بگیرید.

۱۰. سعی کنید در ابتدای سال در مورد خاطرات سال قبل از دانش‌آموزان بپرسید تا بدانید چه ویژگی و خصوصیت معلم و کلاس سال قبل برای دانش‌آموز جذاب‌تر بوده و کدام یک نبوده است.

۱۱. در کلاس درس از مقررات خشک و بی‌روح که باعث خستگی دانش‌آموز می‌شود استفاده نکنید.

۱۲. هیچ‌وقت در کلاس تنبیه بدنی نکنید. این کار علاوه بر داشتن عواقب بد برای خود شما، باعث دوری دانش‌آموز از درس، کلاس، مدرسه و معلم می‌شود.

۱۳. همیشه با لبخند وارد مدرسه و کلاس بشوید، با لبخند در مدرسه و کلاس بمانید و با لبخند مدرسه و کلاس را ترک کنید.

منبع

رشیدپور، مجید (۱۳۷۰). تربیت. انتشارات انجمن اولیا و مربیان. تهران.

بازیهای آموزشی

تقویت زبان فارسی در مناطق دوزبانه

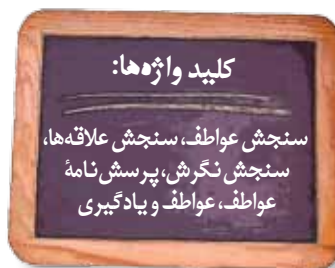

چند بازی را که برای آموزش فارسی به کودکان و دانش‌آموزان مناطق دوزبانه مناسب‌اند، معرفی می‌کنیم:

۱. **مسافرت:** بازی در نقش مسافر و انجام مکالمه‌های مربوط به راه‌آهن، فرودگاه، ترمینال اتوبوس‌ها و مینی‌بوس‌ها، زیارت مشهد و قم، گردش خیالی در اصفهان و شیراز و استان‌های شمالی، زمینه مناسبی برای آموزش زبان فارسی به دانش‌آموزان فراهم می‌کند.
۲. **پرتاپ توپ:** برای هرکدام از بچه‌ها نامی برگزینید و تصویر یا عکس آن را روی سینه‌اش بچسبانید. مثلاً آقای سیب با عکس سیب روی سینه‌اش. سپس بگویید همه بچه‌ها دایره‌وار بایستند. به نوبت توپ را به آن‌ها بدهید و نام یکی از بچه‌ها را به زبان فارسی بگویید. صاحب توپ باید این نام فارسی را تشخیص دهد و هم‌کلاسی خود را که صاحب آن نام است، با توپ هدف قرار دهد.

اشاره

آگاهی از عواطف دانش آموزان می تواند برای تدریس اثربخش کمک کند. معلمان با آگاه شدن از عواطف دانش آموزان می توانند فرصت های آموزشی مطلوب را تدارک ببینند، تا دانش آموزان از یادگیری در کلاس درس لذت ببرند و یادگیری را خارج از کلاس درس نیز ادامه بدهند. در این مقاله، درباره اهمیت توجه به عواطف دانش آموزان و نحوه سنجش آن بحث می کنیم.

عواطف دانش آموز - نگرش ها، علاقه ها و ارزش هایی که دانش آموز از خود نشان می دهد و در مدرسه آموخته است - تأثیر فوق العاده مهمی در زندگی او، به ویژه بعد از فارغ التحصیلی (حتی بیشتر از نقش آن در دستاوردهای شناختی) دارد. حال با توجه به اهمیت این نقش چرا نباید آن را مورد سنجش قرار دهیم؟ یک عامل بازدارنده در این زمینه، آن است که معلمان نمی دانند چگونه عواطف دانش آموز را بسنجند؛ اگر چه راه سنجش عواطف نسبتاً آسان و روشن است.

معلمان باید بدانند که نباید برای سنجش عواطف فردی دانش آموز، بکوشند؛ بلکه آنان باید توانایی سنجش عواطف کلاس درس، برای رسیدن به نتایج متمرکز بر گروه، را داشته باشند. یعنی باید بتوانند درباره خصایص عاطفی کل کلاس درس نتیجه گیری کنند. معلمان می توانند از نتایج گرفته

شده برای طرح آموزشی شان در کلاس درس استفاده کنند. برای نمونه، اگر معلمی متوجه شود که دانش آموزان کلاس درسش نسبت به درس ریاضی عاطفه منفی دارند، می تواند فعالیت هایی را برای آن ها تدارک ببیند که نگرش منفی آنان را نسبت به درس ریاضی به سوی نگرش مثبت سوق دهد.

معلمان می توانند شواهد مربوط به عواطف دانش آموزان را از طریق پرسش نامه های بسته پاسخ، از نوع خود گزارش دهی، جمع آوری کنند. با توجه به علامتی که دانش آموز در برابر گزینه مورد نظر خود در پرسش نامه می گذارد، معلم می تواند نظر او را بفهمد. البته نباید از آن ها بخواهیم نام خود را روی پرسش نامه بنویسند، یا نباید پرسش نامه ها طوری باشند که دانش آموزان مجبور باشند جواب سؤال ها را خودشان بنویسند. در این صورت ممکن است که معلم از روی خط، دانش آموزان را شناسایی و ناخودآگاه نسبت به آن ها سوگیری کند.

پرسش نامه عواطف چیست؟

پرسش نامه عواطف نوع خاصی از ابزارهای سنجش است که لیکرت حدود ۸۰ سال پیش طراحی کرد.

چگونه نگرش منفی به درس را به نگرش مثبت تبدیل کنیم؟ سنجش عواطف دانش آموز

در این پرسش نامه، مجموعه ای گزاره ارائه شده است که دانش آموز باید موافقت یا مخالفت خود را با آن ها اعلام کند. البته، تعداد درجات پرسش نامه، به نسبت سن دانش آموز متغیر است؛ یعنی برای دانش آموزان پایه های بالاتر تحصیلی، پنج درجه (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم، و کاملاً مخالفم) و برای دانش آموزان پایه های پایین تر تحصیلی، دو یا سه درجه لازم است. معلم در ابتدا چند متغیر عاطفی را که از نظر خودش صرف زمان آموزش کلاس برای تحقق آن ها اهمیت دارد، تعیین می کند. برای نمونه، معلم دوره آموزش ابتدایی باید بداند که چه چیزی به ایجاد نگرش مثبت در دانش آموزان نسبت به تکالیف خواندنی در زمان خارج از کلاس درس می انجامد. به این منظور، باید علاقه به خواندن را به عنوان یکی از متغیرهای مورد سنجش، دو پرسش نامه عواطف بگنجانند. سپس درباره این متغیر حداقل دو گزاره (یکی مثبت و یکی منفی) تهیه کند. مثلاً، یک گزاره مثبت برای سنجش اعتماد به نفس دانش آموز در ارائه شفاهی می تواند چنین باشد: «اگر از شما خواسته شود گزارشی را به طور شفاهی در کلاس درس ارائه دهید، می توانید به خوبی از عهده این کار برآیید.» در مقابل، گزاره منفی در این باره می تواند این باشد: «من نمی توانم گزارش خود را به خوبی در مقابل سایر دانش آموزان ارائه کنم.» گزاره های مثبت و منفی را به طور تصادفی در پرسش نامه قرار دهید و از دانش آموزان بخواهید نظر خود را با

در ارتباط با تفسیر نمره‌های حاصل از پرسش‌نامه، معلم باید به نمره کل کلاس (نه نمره هر دانش‌آموز) توجه کند. به این منظور کافی است میانگین نمره‌های دانش‌آموزان کلاس درس در ارتباط با هر متغیر (در نمونه فرضی بالا، علاقه به خواندن و ارائه شفاهی) محاسبه شود. فرض کنید میانگین نمره مربوط به متغیر علاقه برابر ۵ (از حداکثر نمره یعنی ۶) و میانگین نمره مربوط به متغیر ارائه شفاهی برابر ۲ (از حداکثر نمره یعنی ۶) باشد. در این صورت، متوجه می‌شویم که دانش‌آموزان کلاس درس به انجام تکالیف خواندنی بعد از ساعات کلاس درس علاقه‌مندند؛ اما اعتمادبه‌نفس آنان در زمینه ارائه شفاهی گزارش در مقابل دیگر دانش‌آموزان در حد پایین است. بنابراین، معلم متوجه می‌شود که باید در فعالیت‌های آموزشی خود تغییراتی ایجاد کند تا اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان از طریق کسب مهارت‌های ارائه گزارش در مقابل دانش‌آموزان، افزایش یابد. از سوی دیگر، از آنجا که میانگین نمره علاقه به خواندن دانش‌آموزان نیز در سطح بالاست، معلم می‌تواند فعالیت‌های خواندنی را مطابق با محتوای آموزش برای آنان تدارک ببیند.

نمره دانش‌آموز از این پرسش‌نامه برابر ۱۲ است. زیرا گزاره‌های شماره‌های ۲ و ۳ منفی، و گزاره‌های شماره‌های ۱ و ۴ مثبت هستند. از سوی دیگر، نمره‌دهی به گزاره‌های مثبت چنین است: موافقم: ۳، نظری ندارم: ۲، و مخالفم: ۱. در مورد گزاره‌های منفی برعکس است. بنابراین، حداکثر و حداقل نمره اکتسابی هر دانش‌آموز به ترتیب بین ۴ تا ۱۲ است.

انتخاب یکی از درجات مشخص کنند. پرسش‌نامه عواطف می‌تواند شامل چند متغیر باشد که در آن برای هر متغیر، بین دو تا چهار گزاره در نظر گرفته شده است که نیمی از آن‌ها مثبت و نیمی دیگر منفی هستند.

نحوه نمره‌دهی به پرسش‌نامه عواطف

برای نمره‌دهی به پرسش‌نامه عواطف، باید به این نکته توجه داشت که برخی از گزاره‌ها مثبت و برخی دیگر منفی هستند. برای نمونه، اگر پرسش‌نامه تهیه شده چهار گزاره (دو گزاره درباره علاقه به خواندن و دو گزاره مربوط به ارائه گزارش شفاهی) داشته باشد، نیمی از گزاره‌ها مثبت و نیمی دیگر منفی خواهد بود. فرض کنید برای هر گزاره سه درجه (موافقم، نظری ندارم و مخالفم) را به عنوان پاسخ در نظر گرفته‌اید. اگر پاسخ‌های دانش‌آموزی به گزاره‌های پرسش‌نامه به صورت جدول روبه‌رو باشد،

شماره	شرح گزاره	پاسخ		
		موافقم	نظری ندارم	مخالفم
۱	علاقه‌مند به انجام تکالیف خواندنی بعد از کلاس درس هستم.	√		
۲	به خوبی نمی‌توانم در مقابل سایر دانش‌آموزان گزارش دهم.			√
۳	از خواندن کتاب در ساعات غیردرسی لذت نمی‌برم.			√
۴	برای ارائه گزارش شفاهی در کلاس درس توانایی لازم را دارم.	√		

منبع

Popham, W. James. (2009). Assessing student Affect. Educational Leadership. 66. Retrieved may, 20, 2009. From: <http://www.ascd.org/publication/educational-leadership/may20/vol66/num08/Assessing-student-Affect.aspx>.

برای مطالعه بیشتر می‌توانید به منبع مراجعه کنید: پاپهم، دبلیو جیمز. (۱۳۸۹). اهمیت توجه به نگرش دانش‌آموز. ترجمه احمد شریفان. مجله رشد تکنولوژی آموزشی. دوره ۲۶

به‌عنوان یک مرد سیاه‌پوست آمریکایی صحبت کرده بود. از اینکه او تا این حد و به‌خوبی توانسته بود شعر بگوید شگفت‌زده و خشنود بودم. البته کارهایش به قدری ویرایش نیاز داشت، اما او تشویق شده بود تا در مورد موضوعاتی که برایش مهم‌اند، بنویسد.

آخرین روز مدرسه از دانش‌آموزان خواستم خلاصه‌ای از زندگی خود بنویسند و آن‌را به کسی که فکر می‌کنند در زندگی‌شان مهم بوده است تقدیم کنند. چارلز مقاله خود را به من تقدیم و واژه تقدیم را با گل‌های سرخ زیبایی تزیین کرد.

او در مقاله‌اش نوشته بود: «بعضی از کسانی که در زندگی می‌بینم مانند گل هستند، اما بعضی گل سُرخ‌اند. خانم هاپکینز می‌خواهم بگویم شما گل سرخی در زندگی من هستید و من از لحظه لحظه حضور در کلاس شما لذت می‌برم. اگر گاهی فکر می‌کردید حواس من در کلاس شما پرت شده است، اشتباه می‌کردید. هرگز در کلاس

چهار سال است که تدریس می‌کنم. من معلم زبان پایه دهم هستم. لازم نیست بگویم به موضوع تدریس عشق می‌ورزم و با خود عهد بسته‌ام که عشق به ادبیات را به دانش‌آموزانم منتقل کنم. من چیزی بیش از یک تغییر را باعث شدم. در واقع شیوه درک دانش‌آموزان از ادبیات را تغییر دادم و الهام‌بخش بعضی از آن‌ها شدم تا خودشان معلم زبان انگلیسی شوند. هدایا، کارت‌های تشکر و نامه‌های بسیاری از طرف بچه‌ها به‌دستم می‌رسد که در آن‌ها از وقت و انرژی که صرفشان کرده‌ام تشکر می‌کنند. کار دشواری است که بخواهم یک یا دو دانش‌آموز را نام ببرم که مانند خود من به ادبیات علاقه‌مند شدند. هر سال دانش‌آموزان بسیاری داشته‌ام که کنار من قرار گرفتند و میان ما پیوند ناگسستنی شکل گرفت. یکی از آن‌ها چارلز بود، دانش‌آموز سال قبل کلاس من. چشمان قهوه‌ای پُر احساسی داشت که صورتش را روشن می‌کرد. معمولاً آخر کلاس می‌نشست و به‌ندرت حرف می‌زد. اما در هر

حال من احساس می‌کردم تمام آنچه را تدریس می‌کنم یاد می‌گیرد. چارلز نه دیر می‌آمد و نه غایب می‌شد. او دانش‌آموز آرامی بود که بالغ‌تر از سنش بنظر می‌رسید.

با گذشت سال، ما اشعار و داستان‌های زیادی در مورد فرهنگ‌های گوناگون و تجربه‌های واقعی در زندگی افراد خواندیم. من همیشه دوست داشتم ادبیات بتواند چنان تأثیری بردانش‌آموزان بگذارد که نهایتاً انگیزه‌ای قوی برای خواندن، نوشتن و تفسیر مطالب پیداکنند. هم‌زمان با خواندن و نوشتن شعر، چارلز اشعار زیبایی نوشته بود و در آن‌ها از تجربه‌های خود

تفاوتی که
تفاوتی که
معلم خوب
معلم خوب
ابجد می‌کند
ابجد می‌کند

چیزی نیست که با پول بتوان به دست آورد. حرفه آموزش این امکان را برای معلمان فراهم می کند تا بتوانند تغییر مثبتی در انسان ها ایجاد کنند. خداوندا از تو سپاسگزارم که امکان معلم بودن را برای من فراهم کردی.

معلمی مانند شما حواس من پرت نمی شود. شما به من ثابت کردید که زندگی هدفمندی دارم و اینکه من یک شاعر هستم. هرگز شما را فراموش نمی کنم.»
حتماً می دانید که با خواندن این جملات صورتم از اشک خیس شد. نامه چارلز مرا به شدت تحت تأثیر قرار داد. آن سال زندگی شخصی من قدری به هم ریخته و روزگار برایم سخت شده بود، اما نامه دانش آموزم نیرویی عجیب برای مبارزه با تمام این دشواری ها به من داد.
من به شنیدن آن کلمات نیاز داشتم. به چارلز نیز گفتم که نوشته های او غذایی بود برای روح خسته و حساس من. این روزها چارلز را دو یا سه بار در هفته می بینم. او تا آنجا که بتواند به دیدن من می آید و راجع به توانایی من در آموزش مطالب از منظر یک زندگی واقعی و اینکه چقدر دلش برای کلاس من تنگ می شود، صحبت می کند.
بر جا گذاشتن تأثیری مثبت در زندگی یک فرد

زند، از تو سپاسگزارم

پی نوشت.....

* Carolyn Hopkins

منبع

Carolyn Hopkins, The difference a good teacher makes, <http://www.lessonplanspage.com/rettieved8/0ct/2012>

وبلاگ، ابزار آموزشی

وبلاگ چیست و مزایای آن کدام است؟

فناوری
آموزشی،
اطلاعات و
ارتباطات

مسعودهاشمی
عضو هیئت علمی
دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تویسرکان

اشاره

نهادهای آموزشی کشورهای در حال توسعه، نیازمند راهبردهایی نوین و مؤثر برای بهبود فرایند آموزش و یادگیری هستند. هدف این نهادها آماده کردن کامل مدرسان و دانش آموزان و تربیت و آموزش مؤثر آنها برای حضور در کلاس های آینده است. کلاس های امروز برخلاف کلاس های گذشته، به دستگاه هایی همچون دیتا پروژکتور و دستگاه هایی که امکان بخش صوتی و تصویری مطالب را دارند، مجهز شده اند و یا خواهند شد. ابزارهای یادگیری الکترونیکی امروز عبارت اند از: مرورگرهای اینترنتی^۱، وب نوشت ها، ویکی ها^۲، پست الکترونیکی، ابزارهای دنیای مجازی، یادگیری به کمک موبایل^۳، پادکست ها^۴ و... از این میان، «وبلاگ»^۵ به عنوان یکی از محبوب ترین و قدرتمندترین ابزارهای یادگیری الکترونیکی، در حال شکل دادن به محیط آموزشی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی انسان امروز است. فناوری وبلاگ روز به روز کاربر پسندتر و محبوب تر می شود و علت آن سهولت در ایجاد و اداره وبلاگ است. وبلاگ ها علاوه بر آنکه اساساً دفترچه خاطرات افراد به حساب می آیند، می توانند در به اشتراک گذاشتن اطلاعات و همچنین در اجتماعی کردن افراد جامعه و آموزش و تربیت آنان هم نقش بسزایی داشته باشند. در این مقاله، به اهمیت و کاربردهای وبلاگ به عنوان ابزار آموزشی در نظام های آموزشی مدرن خواهیم پرداخت.

کلاس ها طولانی تر و البته مؤثرتر و در عین حال آموزش نظام دار و کار چند تخصصی تقویت می شود. آموزش و یادگیری با فناوری، هم می تواند چالش برانگیز باشد و هم مدرسان و دانش آموزان را به طور عمیق در فرایند یادگیری و آموزش درگیر کند. بهره گیری از فناوری های نوین در امر آموزش، علاوه بر آنکه کار مدرس را در ایجاد فرصت های بهتر یادگیری تسهیل می کند، به خاطر داشتن بازخورد فوری، به اثربخشی تدریس و بهبود رابطه دانش آموزان با مدرسان می انجامد.

وبلاگ و ویکی

ویکی و وبلاگ ابزارهایی مفید برای ایجاد ارتباط بین گروه های مطالعاتی در کلاس و خارج از کلاس و مدرسه هستند. در صورتی که

فناوری ها می توانند بنابر نوع اهداف آموزشی و سطح یادگیرندگان متفاوت باشند. البته مدرسان امروزی به جای آنکه همچون گذشته در کلاس درس فقط نقش سخنران داشته باشند، به تربیت و هدایت می پردازند و به جای آنکه همچون نظام آموزشی سنتی، به کل کلاس تدریس کنند، وقت بیشتری را برای فردی کردن آموزش صرف می کنند؛ به طوری که در این روش، به تک تک دانش آموزان توجه بیشتری می شود. استفاده از فناوری های نوین، تعامل و همکاری میان دانش آموزان با خود و مدرسان با دانش آموزان را سرعت می بخشد و در نهایت به موفقیت های آموزشی آنها می انجامد. فناوری های نوین، بی شک ساختار مدارس فردا را دستخوش تغییر قرار می دهد. به این صورت که مدت زمان

سراغاز

مدرسان در کلاس های درس برای ارتباط گرفتن با دانش آموزان، از ابزارهای زیادی بهره می گیرند که به طور سنتی متداول ترین آنها را گچ و تخته، و امروزه فلش کارت، وایت برد، اورهد و دیتا پروژکتور تشکیل می دهند. نظر به پیشرفت های حاصل شده در زمینه های فناوری، امروزه می توان از گستره ای از فناوری های آموزشی برای بهبود و افزایش یادگیری دانش آموزان بهره جست. این

واحد مطالب در

وبلاگ «پست»

است و واحد مطالب

در وبگاه صفحه

است

در اختیار دیگران قرار دهند.

- آن‌ها را به ابزارهای سودمند در دستان مدرسان و دانش‌آموزان بدل کرده است.

وبلاگ چیست؟

«وبلاگ» یا «وب‌نوشت» از دو کلمه «وب» به معنی دنیای مجازی و اینترنت، «لاگ» از انگلیسی دوره میانه با خاستگاهی نامعلوم به معنای دفتر گزارش کشتی گرفته شده است. در زبان رایانه، لاگ به پرونده‌هایی گفته می‌شود که در آن‌ها گزارش وقایع رخ داده در رایانه ثبت می‌شود. البته به آن‌ها «لاگ» نیز گفته می‌شود. بنابراین، وبلاگ یا وبگاه صفحاتی از یک وبگاه اینترنتی متشکل از مطالب کوتاه به نام «پست» با محتوای اندیشه، اطلاعات و خاطرات روزانه شخصی و پیوندهایی است که به ترتیب زمانی، از جدید به قدیم قرار گرفته‌اند. نویسندگان وبلاگ ممکن است یک یا چند نفر باشند. واحد مطالب در وبلاگ، «پست» است، در حالی که واحد مطالب در وبگاه، صفحه است. معمولاً در انتهای هر مطلب، برچسب تاریخ و زمان، نام نویسنده و پیوند ثابت به آن یادداشت ثبت می‌شود. فاصله زمانی بین مطالب وب‌نوشت لزوماً یکسان نیست و زمان نوشته شدن هر مطلب، به خواست نویسنده وب‌نوشت بستگی دارد. مطالب نوشته شده در یک وب‌نوشت، همانند محتویات یک

را به صورت جزوه در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهند.

- نمونه و الگوی خوبی برای مشارکت فردی افراد در آشفته‌بازار افکار و عقاید محسوب می‌شوند.
- اساساً دفترچه یادداشت شخصی افراد هستند که غالباً باید به‌روز شوند، ولی عمدتاً مصرف عمومی دارند.
- ضمن آنکه اطلاعات را به اشتراک می‌گذارند، به آسانی مدیریت و به روز می‌شوند.
- کار با آن‌ها دانش تخصصی زیادی نمی‌خواهد.
- ایجاد آن‌ها در اینترنت رایگان است. از این رو افراد از هر قشر می‌توانند با ایجاد وبلاگ شخصی خود، مطالب اخبار و اطلاعات، فیلم، عکس و اسلاید را به آسانی

مدرسان بتوانند از وبلاگ به طور مؤثر استفاده کنند، می‌توانند محیطی مناسب برای یادگیری، و رای محیط کلاس و مدرسه، خلق کنند. مزایای آموزشی وبلاگ عبارت‌اند از:

- برای دانش‌آموزان و مدرسان، به خصوص برای دانش‌آموزانی که نمی‌توانند در کلاس‌های درس به طور حضوری شرکت کنند، جذابیت و قدرت انگیزه‌بخشی بالایی دارند.
- برای تقویت مهارت‌های خواندن و نوشتن دانش‌آموزان فرصتی مناسب ایجاد می‌کنند.
- برای همکاری، بحث و تبادل نظر میان مدرسان و دانش‌آموزان، فضایی همگانی فراهم می‌آورند.
- مطالب آموزشی تدریس شده در کلاس و یا مطالب کمکی

هر نقطه‌ای از جهان، به محتویات آن دست‌یابی داشته باشند.

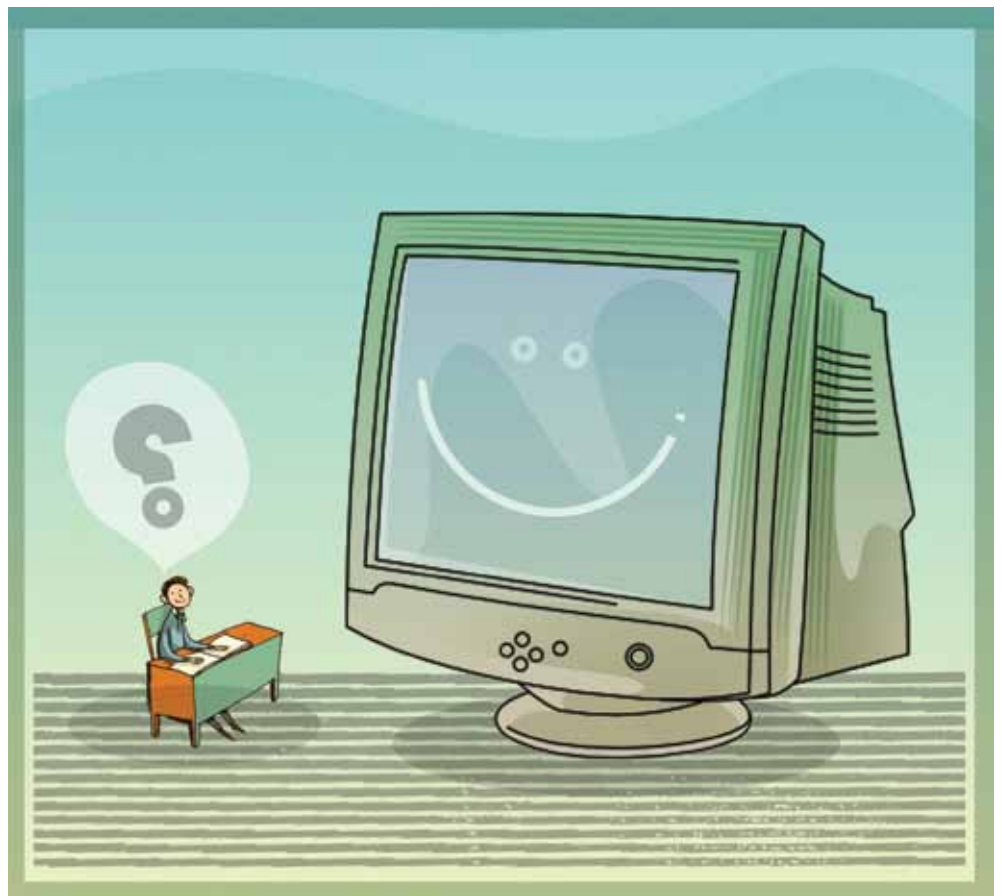
وبلاگ برای چیست؟

وبلاگ دفترچه خاطرات شخصی روزآمد هر فرد است. مکانی است برای عرضه افکار، عقاید، و نظرات به دنیای خارج؛ مکانی که از طریق آن می‌توانیم احساسات، عواطف و نیازهای خود را نشان دهیم. عده‌ای از آن به عنوان نمادی از دموکراسی و بیان آزادانه افکار و اندیشه‌ها نام می‌برند. به زبان ساده‌تر، وبلاگ چیزی شبیه وبسایت است که به سادگی به روز می‌شود. امکان و ایجاد آن کلاً برای هر فردی با هر نوع امکانات و هر سواد رایانه‌ای میسر است. امکان نظردهی و پیغام گذاشتن برای نویسنده مطالب یک وبلاگ، یکی از جنبه‌های تعاملی بودن این فناوری نوین است. بازدیدکنندگان از مطالب یک وبلاگ، ضمن خواندن مطالب و اظهارنظر، به توسعه و بهبود محتوای آن کمک می‌کنند.

مزایای وبلاگ

وبلاگ به طور کلی چند مزیت دارد:

امکان انتخاب مطلب (داده): میزان تولید و نشر اطلاعات در سطح جهان به سرعت در حال پیشرفت است و روندی کاملاً تصاعدی را طی می‌کند. بدیهی است در چنین وضعیتی، حتی امکان مطالعه بخش اندکی از این اطلاعات وجود ندارد و ما ناچار باید از روش‌ها و سازوکارهایی به منظور فیلترینگ اطلاعات و یافتن اطلاعات موردنظر خود در یک رابطه خاص بدون از دست دادن منبع ارزشمند و زمان استفاده کنیم. وبلاگ‌ها با تمرکز روی یک موضوع خاص، می‌توانند بستری مناسب برای ارائه اطلاعات

اکثر وبلاگ‌ها یک خط فکری خاص دارند و به نوعی آن را دنبال می‌کنند. مثلاً در صورتی که یک وبلاگ‌نویس علاقه‌مند به فناوری باشد، با جمع‌آوری مطلب از منابع متفاوتی نظیر نمایشگاه‌ها، سمینارها و سایت‌های دیگر، آنان را با فرمت موردنظرش در بلاگ خود ثبت و در اختیار مخاطبان خود قرار می‌دهد. برخی از وبلاگ‌نویسان از وبلاگ خود به منزله یک آلبوم عکس و یا بریده روزنامه، و به شکل خاصی از یک حافظه آن‌لاین استفاده می‌کنند. زمانی که وبلاگ‌نویس یک لینک مناسب و یا اطلاعات خاصی را که قصد دارد به خاطر بسپارد پیدا کند، آنان را روی بلاگ خود قرار می‌دهد. وبلاگ نوعی محیط الکترونیکی قابل جست‌وجو را فراهم می‌کند که علاقه‌مندان می‌توانند با استفاده از یک مرورگر وب و در

وبگاه معمولی، در دسترس کاربران قرار می‌گیرد. در بیشتر موارد، وب‌نوشت‌ها دارای روشی برای دسترسی به بایگانی یادداشت‌ها هستند (مثلاً دسترسی به بایگانی بر حسب تاریخ یا موضوع). بعضی از وب‌نوشت‌ها امکان جست‌وجو برای یک واژه یا عبارت خاص را در میان مطالب به کاربر می‌دهند. وبلاگ، یک صفحه وب (مشابه یک روزنامه شخصی)، با قابلیت دستیابی عموم کاربران به آن است. وبلاگ‌ها براساس نظم خاصی بهنگام می‌شوند و محتوای بلاگ نشان‌دهنده شخصیت مؤلف یا مؤلفان آن است. اولویت استقرار یا نشر مطلب براساس یک ساختار زمانی شکل می‌گیرد. در این حالت، خوانندگان بلاگ‌ها همواره ابتدا جدیدترین مطلب و یا مطالب منتشر شده را مشاهده و در صورت تمایل آن را مطالعه می‌کنند.

نقش وبلاگ‌ها در فرایند آموزش و یادگیری

وبلاگ‌ها به عنوان ابزارهای آموزشی، به طرق متفاوت می‌توانند نیازهای دانش‌آموزان را برآورده کنند. برخی از کاربردهای وبلاگ در کلاس‌های درس عبارت‌اند از:

رفع به موقع

نیازهای

آموزشی و روانی

دانش‌آموزان در

کلاس درس، از

بروز رفتارهای

مخل نظم کلاس

درس می‌کاهد

۱. مدیریت کلاس

وبلاگ‌های کلاسی حکم درگاهی را دارند که جمع دانش‌آموزان را مدیریت می‌کنند. از آن‌جا که ایجاد و به روز کردن وبلاگ‌ها به سادگی صورت می‌گیرد، از آن‌ها می‌توان برای مطلع کردن دانش‌آموزان از تکالیف کلاس، جزوات، آگهی‌ها، تکالیف درسی و تریبونی برای پرسش و پاسخ استفاده کرد.

۲. همکاری میان مدرسان و دانش‌آموزان

وبلاگ‌ها فضایی را برای کار مشترک دانش‌آموزان و تعامل با مدرسان به منظور تقویت و رشد مهارت‌های گوناگون فراهم می‌آورند. وبلاگ‌ها می‌توانند نقش مشاوره‌ای مؤثری داشته باشند. مثلاً دانش‌آموزان کلاس‌های بالاتر می‌توانند با راهنمایی و کمک به دانش‌آموزان کلاس‌های پایین‌تر، آن‌ها را در تقویت مهارت‌های متفاوت یاری و یا به آن‌ها اعتماد به نفس بدهند. دانش‌آموزان هم می‌توانند در فعالیت‌های یادگیری حجمی، مثل تحقیق، مشارکت کنند.

۳. بحث و تبادل نظر

وبلاگ فرصتی است مناسب برای دانش‌آموزان تا در مورد موضوعات درون و بیرون کلاس و مدرسه به بحث و تبادل نظر بپردازند. با استفاده از وبلاگ، هر فرد با به اشتراک

می‌شوند و امکان تعاملی اطلاعاتی را بین وبلاگ‌نویسان و خوانندگان از یک طرف و خوانندگان با خوانندگان از طرف دیگر فراهم می‌آورند. ویژگی فوق از ماهیت دو طرفه بودن وب به نحو احسن استفاده می‌کند و آن را در جهت اهداف خود به کار می‌گیرد.

ایجاد جامعه شبکه‌ای: پدیده وبلاگ‌نویسی، فرصت‌ها و ظرفیت‌های مناسبی را در جامعه شبکه‌ای ایجاد می‌کند. نویسندگان وبلاگ‌ها به مرور زمان توسط خوانندگان خود شناخته خواهند شد. بدین ترتیب آنان در معرض فرصت‌هایی قرار خواهند گرفت که شاید هرگز تصور آن را نمی‌کردند. در جامعه شبکه‌ای، هر شخص می‌تواند دارای سهمی در تولید و ارائه اطلاعات داشته باشد و خود نیز می‌تواند از دستاوردهای اطلاعاتی دیگران بهره بگیرد. شبکه فوق نظیر شبکه‌های نظیر به نظیر است که در آن، هر رایانه، هم می‌تواند در یک لحظه از منابع موجود روی سایر رایانه‌ها استفاده کند، و هم می‌تواند منابع روی سیستم خود را برای استفاده در اختیار سایر رایانه‌ها قرار دهد. جامعه شبکه‌ای دارای ایستگاه‌هایی (انسان) است که در آن، هر یک سهمی در تولید و ارائه اطلاعات دارند و می‌توانند از اطلاعات دیگران استفاده کنند.

روش ایجاد وبلاگ

روش‌های متعددی برای ساخت وبلاگ وجود دارد. ما می‌توانیم برای ایجاد وبلاگ از خدمات مجانی سایت‌های سرویس‌دهنده وبلاگ استفاده کنیم و یا برای خود فضا و جا خریداری کنیم و این کار را روی سایت اختصاصی خود انجام دهیم. البته برخی سرویس‌های رایگان نیز برای این کار وجود دارند.

فراهم آورند. با مطالعه و خواندن مطالب منتشر شده روی یک وبلاگ که توسط فردی با علاقه مشترک با شما تهیه و منتشر شده است، احتمال یافتن مطالب موردنظرتان در زمانی معقول بالا می‌رود. با ترکیب و جمع‌بندی مطالب منتشر شده در ارتباط با یک موضوع خاص از چندین وبلاگ انتخابی، می‌توان به مجموعه‌ای از اطلاعات مورد علاقه دست یافت. با توجه به اینکه وبلاگ‌ها خلاصه‌ای از سایر موضوعات مربوط به دیگران را نیز ارائه می‌دهند، دید اطلاعاتی مناسبی در ارتباط با یک موضوع به مخاطب خود منتقل می‌کنند. مطالب و موضوعاتی که در چندین وبلاگ مورد توجه قرار می‌گیرند، به خواننده امکان می‌دهند از نقطه نظرات چندین وبلاگ‌نویس در ارتباط با یک موضوع خاص آگاه شوند. بدین ترتیب، خواننده قبل از مطالعه تمام مطالب، دید مناسبی نسبت به آن پیدا می‌کند. به این فرایند «سه و جهی سازی» گفته می‌شود.

مدیریت دانش و تجربه‌های

شخصی: محتویات وبلاگ‌ها به منزله یک بایگانی از افکار و اندیشه‌های وبلاگ‌نویسان آن است که در مقاطع زمانی متفاوتی نوشته شده‌اند و در صورت نیاز به اطلاعاتی خاص، می‌توان با استفاده از مراکز جست‌وجو و بر اساس یک کلیدواژه خاص، به آنان مراجعه کرد. وجود لینک‌های متعدد مرتبط با یک موضوع خاص که توسط مؤلف وبلاگ مشخص می‌شود، امکان دنبال کردن وضعیت موجود در رابطه با یک موضوع خاص را در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌دهد.

ارتباط دوسویه: همان‌گونه که در بخش قبل اشاره شد، وبلاگ‌ها به محیط و یا رسانه محاوره‌ای برای مباحث عمومی و تخصصی تبدیل

گذاشتن افکار و نظریات خود، از فرصتی مساوی برای یادگیری برخوردار می‌شود. دانش‌آموزان از این طریق فرصت دارند که نسبت به نظرات و افکار دیگران واکنش نشان دهند. مدرسان هم می‌توانند با تشکیل گروه‌های تخصصی و علمی - آموزشی در وبلاگ، با دیگر مدرسان و دانش‌آموزان در مورد موضوعات مختلف به بحث و تبادل نظر بپردازند.

۴. سازمان‌دهی آثار دانش‌آموزان

وبلاگ‌ها آثار دانش‌آموزان را به صورت دیجیتالی ارائه و یا سازمان‌دهی و مراقبت می‌کنند. دانش‌آموزان می‌توانند در وبلاگ تکالیف و آثار خود را به نمایش بگذارند تا دیگران بتوانند از آن‌ها استفاده یا در مورد وضعیت کمی و کیفی آن‌ها اظهار نظر کنند. دانش‌آموزان با مشاهده مطالب خود در وبلاگ، نه تنها انگیزه بیشتری برای مطالعه و یادگیری پیدا می‌کنند، بلکه از اعتماد به نفس بیشتری برخوردار می‌شوند. مدرسان می‌توانند به طور فردی در هریک از مهارت‌های یادگیری با تک‌تک دانش‌آموزان کنفرانس فردی داشته باشند و آن‌ها را از نظرات، پیشنهادات و راهنمایی‌های خود بهره‌مند سازند.

مزایای استفاده از وبلاگ در کلاس درس

● دانش‌آموزان در وبلاگ با مخاطبان زنده در تعامل اند.

- در وبلاگ تأکید بیشتری بر محتوای درسی وجود دارد.
- وبلاگ فرصت بهتر و آسان‌تری برای تمرین دانش‌آموزان فراهم می‌آورد.
- وبلاگ می‌تواند به عنوان مجلات برخط دانش‌آموزان به کار رود.
- وبلاگ مرزهای جغرافیای را در می‌نورد.
- وبلاگ حس جمعی را در کلاس ترغیب می‌کند.
- وبلاگ فضایی است برای بحث‌های پیش از کلاس و یا پس از کلاس.
- وبلاگ از رویکردی مبتنی بر تقویت مهارت نوشتاری برخوردار است.
- امکان دسترسی به مطالب وبلاگ نیاز به زمان خاصی ندارد.
- وبلاگ می‌تواند در برگزیده آثار و یا آرشیو کاری دانش‌آموزان و حتی مدرسان باشد.
- وبلاگ به ایجاد رابطه نزدیک‌تر بین دانش‌آموزان کلاس‌های بزرگ کمک می‌کند.

نتیجه‌گیری

آموزش حق مسلم همه انسان‌هاست. توجه به امر آموزش و تربیت نیروهای مستعد و کارآزموده، از وظایف و امور مهم دولت‌هاست و این میسر نمی‌شود مگر با رشد و توسعه زیرساخت‌های سیاسی،

اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بر پایه پیشرفت‌های فناوری نوین. امروزه، نقش و مسئولیت اصلی معلم، ارزیابی موفقیت‌ها و امیال و آرزوهای کشوری است. ارزش‌ها و ظرفیت‌های یک کشور از این طریق متبلور می‌شوند و در آثار مدرسان تجلی می‌یابند. مردم هر کشور و میزان رشد و ترقی آن‌ها، حاصل کار مدرسان است. اهمیت فناوری در دنیای امروز، کار تربیت معلمان را نیز به چالش کشیده است. مدرسان امروز باید بتوانند ضمن داشتن دانش کافی، مهارت‌های تدریس و داشتن تعامل مناسب، از فناوری‌های نوین در کار آموزش بهره بگیرند. از میان فناوری‌های نوین می‌توان به استفاده از رایانه و اینترنت در کلاس‌های درس سنتی اشاره کرد. یکی از امکانات مفید و جذاب اینترنت، ایجاد وبلاگ‌نویسی است که می‌تواند فرایند آموزش و یادگیری را به طرق متفاوت آسان کند. وبلاگ‌ها به علت ایجاد، مدیریت و کنترل ساده و کاربر پسند خود، به خوبی می‌توانند در اختیار مدرسان و دانش‌آموزان قرار بگیرند.

پی‌نوشت

1. browser
2. wikis
3. Mobile Assisted Language Learning
4. podcasts
5. weblog
6. blog

منابع

۱. ابراهیم‌زاده، عیسی. آموزش از راه دور همگام با فناوری. گزارش کامپیوتر. شماره ۱۳۹.
۲. پروور، ای. دبلیو، و همکاران. به سوی یادگیری برخط (الکترونیکی). ترجمه فریده مشایخ و عباس بازرگان. انتشارات آگاه. تهران. ۱۳۸۲.
۳. تافلر، الوین و هایدی. به سوی تمدن جدید، سیاست در موج سوم. ترجمه محمدرضا جعفری. نشر علم. تهران. چاپ چهارم. ۱۳۸۰.
۴. صراف‌زاده، مریم. برخی کارکردهای آموزشی و پژوهشی وبلاگ‌ها. مجله الکترونیکی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران (نما). دوره پنجم. شماره یک. ۲۲ مهر ۱۳۸۴.
۵. منتظر، غلامعلی. آموزش مهارت‌های فناوری اطلاعات و تأثیر آن بر یادگیری مؤثر و فراگیر. فصلنامه علمی - پژوهشی علوم انسانی دانشگاه الزهراء. شماره ۴۲. ۱۳۸۱.

مخاطبان:
دانش آموزان دوره‌های
راهنمایی و متوسطه
و دانشجویان مراکز
تربیت معلم

موضوع:
فیزیک

ساخت چرخ چمن زنی

تبدیل علم به عمل

بخش
امید
گام‌های

فاطمه شهرزادی
مدرس و دبیر بازنشسته
منطقه ۶ آموزش و پرورش

هدف: به‌کارگیری نکات علمی فیزیک در ساخت وسایل

طرز کار وسیله:

با حرکت چرخ و زدن کلید موتور الکتریکی، چرخ چمن‌زنی شروع به کار خواهد کرد؛ به‌طوری که در زیر چرخ، تیغ متصل به محور آرمیچر نیز با حرکت سریع، چمن‌ها را قطع می‌کند.

وسایل مورد نیاز

۱. تخته سفید به ابعاد 12×12 سانتی‌متر
۲. چوب باریک گرد به ابعاد ۴ و ۱۰ و ۱۰ سانتی‌متر برای دسته چرخ چمن‌زن (سه عدد)
۳. چرخ ماشین اسباب‌بازی (چهار عدد)
۴. موتور الکتریکی
۵. تیغ صورت تراشی تیز
۶. مغزی پلاستیکی خودکار
۷. باتری ۱/۵ ولت و کلید و سیم ارتباط

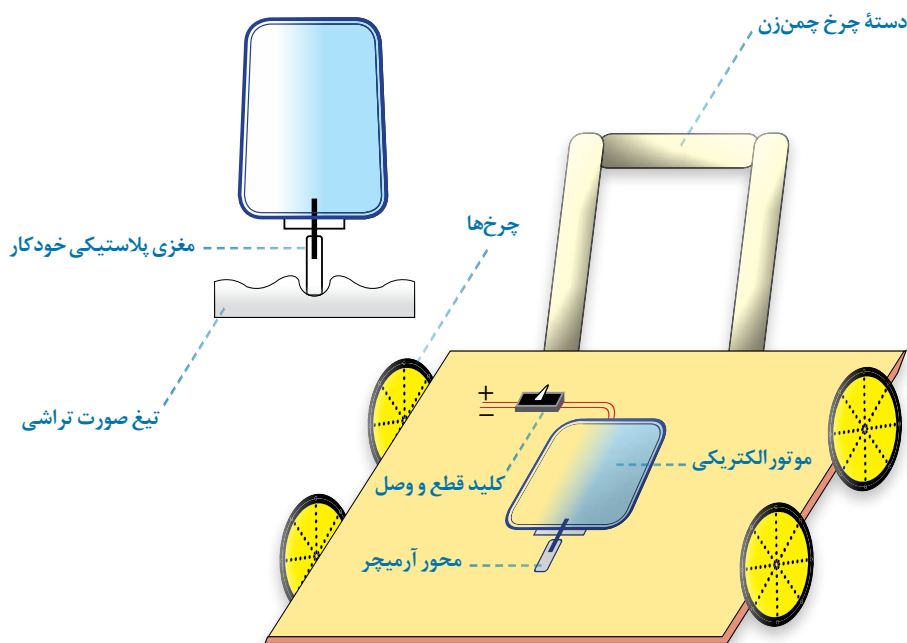
روش ساخت

۱. تخته مربع شکل را با سمباده کاملاً صیقلی کنید و در وسط آن، با میخ سوراخی برای عبور محور آرمیچر موتور ایجاد کنید.
۲. چوب‌های گرد و باریک را مطابق شکل به‌صورت دسته چرخ چمن‌زنی درآورید.

۳. چرخ‌های ماشین اسباب‌بازی را زیر تخته مربع شکل نصب کنید؛ به‌طوری که راحت حرکت کنند.
۴. موتور را وارونه روی تخته بچسبانید؛ به‌طوری که محور آرمیچر از سوراخ ایجاد شده عبور کند.
۵. یک سر مغزی پلاستیکی خودکار را مطابق شکل داخل محور آرمیچر و سر دیگر آن را در محل جای دادن تیغ قرار دهید.

روش استفاده

- کافی است کلید جریان برق باتری را بزنید تا موتور الکتریکی به‌کار بیفتد.
- هم‌زمان تیغ متصل به آن هم با سرعت خواهد چرخید. با حرکت دادن دسته چرخ چمن‌زن آرام‌آرام می‌توان چمن‌ها را کوتاه کرد.

چگونه در کلاس بنشینیم و راه برویم؟

بررسی خصوصیات فیزیکی معلم در کلاس درس

دانش آموزانی که این کار معلم را غیررسمی می دانند و نمی پسندند. بعضی از معلمان حتی از اینکه روی زمین بنشینند خوشحال می شوند. این کار گاهی ممکن است خوب هم باشد، ولی در موقعیت و شرایط عادی ممکن است به حواس پرتی دانش آموزان بینجامد.

تمام مکان هایی که معلمان در کلاس برای نشستن یا ایستادن انتخاب می کنند، مثل لبه میز، پشت تریبون، روی سکو و... به اظهارنظرهایی درباره نوع شخصیت معلم می انجامد. بنابراین، مهم است که تأثیر چنین رفتار فیزیکی را مدنظر داشته باشیم تا بتوانیم به گونه ای که مناسب دانش آموزانمان است و آرزو می کنیم، با آنها رابطه داشته باشیم و رفتار کنیم. اگر می خواهیم کلاس را به طور مؤثر و مفید اداره کنیم، برقراری چنین ارتباطی بسیار مهم است.

حرکت در کلاس

بعضی از معلمان بیشتر وقت کلاسشان را در جایی مثل جلو،

اشاره

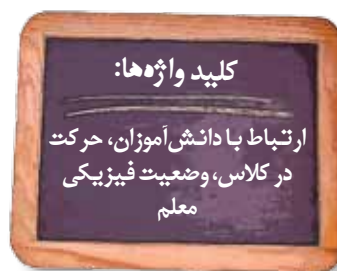
همان طور که در شماره اردیبهشت ماه سال ۹۰ درج شد، یکی از ویژگی های معلم خوب، خوش لباس بودن او ذکر شد. حضور فیزیکی معلم نیز در اداره کلاس نقش مهمی ایفا می کند، نه تنها ظاهر معلم، بلکه طریقه حرکت، روش ایستادن و خصوصیات ظاهری او نیز بر دانش آموزان تأثیر می گذارد.

معلم ها مثل همه مردم عادات و خصوصیات ظاهری خودشان را دارند؛ با این تفاوت که معلم این خصوصیات را با خود به کلاس می برد. البته موضوعات قابل ملاحظه دیگری نیز وجود دارند که با درک دانش آموزان از چگونگی حضور ما نسبت مستقیم دارند. در مقاله حاضر به این موضوعات می پردازیم.

و بی عاطفه بودن است. معلمان باید هنگام ارزیابی عکس العمل دانش آموزان نسبت به آنچه در کلاس اتفاق می افتد، این موضوع را مدنظر داشته باشند.

رفتار غیررسمی

طریقه کلی نشستن و ایستادن معلم در کلاس می تواند رسمی یا صمیمانه باشد. بسیاری از معلمان با خم شدن روی سر دانش آموزان فضای دوستانه ای در کلاس ایجاد می کنند. از این طریق آنها هم سطح دانش آموزانمان که نشسته اند، می شوند. ولی هستند

دوری یا نزدیکی به دانش آموزان

معلمان باید میزان نزدیک بودن فیزیکی با دانش آموزان را در نظر بگیرند. بعضی از دانش آموزان از اینکه فاصله فیزیکی شان با معلم خیلی کم باشد، ناراحت می شوند. از طرف دیگر، برای بعضی از دانش آموزان فاصله، علامت سردی

معلم باید تا جایی که می‌تواند از احساس دانش‌آموز در کلاس آگاه شود

بنابراین، میزان حرکت معلم در کلاس به شخص او بستگی دارد که کجا برای اداره کلاس احساس راحتی بیشتری دارد؟ در چه حالت (حرکت یا ایستادن) اداره مؤثر کلاس برای او آسان‌تر است؟

نتیجه‌گیری

معلمان چگونه می‌توانند با دانش‌آموزان ارتباط برقرار کنند؟ این ارتباط چقدر باید نزدیک باشد؟ به منظور اداره موفق کلاس، معلم باید از آنچه دانش‌آموز در کلاس انجام می‌دهد و تا جایی که ممکن است، از چگونگی احساس او در کلاس، آگاه باشد. نگاه کردن و گوش کردن به دانش‌آموز، همانند تدریس، باید با دقت انجام شود. همچنین لازم است معلم به حرف‌های دانش‌آموزان گوش سپارد و به آن‌ها پاسخ مناسب دهد. تقریباً غیرممکن است که بدون برقراری ارتباط با دانش‌آموزان بتوان برای یادگیری در کلاس به آن‌ها کمک کرد. نوع این ارتباط از معلمی تا معلم دیگر و از کلاسی تا کلاس دیگر تفاوت دارد. شخصیت و رویکرد معلم در کلاس یکی از جنبه‌های اداره کلاس است که باید مدنظر قرار بگیرد.

کنار یا وسط کلاس سپری می‌کنند. برخی دیگر از معلمان بیشتر وقت خود را صرف قدم‌زدن از این طرف به آن طرف کلاس و یا راه‌روی بین صندلی دانش‌آموزان می‌کنند. گرچه این حالت‌ها تا حدی سلیقه شخصی محسوب می‌شوند، اما فراموش نکنیم معلمان بی‌تحرك نیز حوصله دانش‌آموزان را سرمی‌برند. از طرف دیگر، حرکت زیاد معلم نیز باعث می‌شود دانش‌آموزان مانند تماشاچیان تنیس، سرها را از این طرف به آن طرف بچرخانند و در نتیجه خسته شوند. بیشتر معلمان موفق، به اندازه در کلاس حرکت می‌کنند. از این طریق، آن‌ها می‌توانند هنگام تدریس توجه دانش‌آموزانشان را جلب کنند و اگر قصد کمک به یک گروه^۱ را داشته باشند از فاصله نزدیک‌تر با آن‌ها کار کنند.

پی‌نوشت.....

۱. هنگام تدریس گروهی

چند فرهنگی

و نسبت
آن با
آموزش

اشاره

آموزش چند فرهنگی یکی از موضوعات بسیار مهم روز در حوزه تعلیم و تربیت است. حوزه‌ای از مطالعات آموزشی که هنوز در کشور ما تا حدود زیادی مغفول مانده است. این رویکرد در صدد است مهارت‌های زیستی بشر امروز را برای زندگی در جامعه‌ای چند فرهنگی ارتقا بخشد. با توجه به اینکه جامعه ایران نیز رنگین‌کمانی است از فرهنگ‌های گوناگون، پیش‌بایسته‌ها و الزامات زندگی در این کشور نیز باید براساس اصول زیست چند فرهنگی تدبیر شود. وظیفه معلمان به‌عنوان کارگزاران تعلیم و تربیت، در وهله نخست، داشتن آگاهی‌های لازم از این حوزه مطالعاتی، و در وهله بعد، فرهنگ‌سازی آن از طریق تدریس و منش کلاسی برای دانش‌آموزان است. بدین جهت، سلسله مقالات پیش‌رو می‌کوشد شیوه‌های تعامل و تدریس مبتنی بر آموزش چند فرهنگی را به‌صورت کاربردی به معلمان و خوانندگان گرامی معرفی کند. در شماره حاضر، رویکرد آموزش چند فرهنگی معرفی می‌شود و در شماره‌های آینده، به تفکیک معلم و درس، رهنمودهای کاربردی به منظور عملیاتی‌سازی آموزش چند فرهنگی ارائه خواهد شد.

کلید واژه‌ها:

فرهنگ، چند فرهنگی،
آموزش چند فرهنگی

سرآغاز

جهان امروز و به همان میزان ترکیب کلاس‌های درس بسیار متنوع و متکثر شده‌اند؛ ترکیبی از نژادها، فرهنگ‌ها، اقوام و زبان‌های گوناگون. افراد تشکیل‌دهنده این کلاس‌ها دانش‌آموزان هستند؛ دانش‌آموزانی که هر کدام تا حدود زیادی ویژگی‌های منحصر به فردی دارند که آن‌ها را از پیشینه فرهنگی و قومی خود به عاریت

گرفته‌اند. اما تدریس معلمان ما هنوز سنتی است. سنتی بدین معنا که حساس و پاسخگو به فرهنگ نیست و به حساسیت‌های فرهنگی دانش‌آموزان کمتر توجه می‌کند. یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد که توجه نکردن به ویژگی‌های فرهنگی موجب می‌شود دانش‌آموزان و معلمان دیدگاه و اعمال یکدیگر را سوءتعبیر کنند. حتی ممکن است این ناهماهنگی‌های فرهنگی، غالباً با ناتوانایی‌های فکری اشتباه گرفته شود و تصمیمات آموزشی نیز بر این اساس اتخاذ گردد. برای مثال، نشناختن یک سبک فرهنگی ممکن است معلمان را به این نتیجه‌گیری برساند که دانش‌آموزان آن فرهنگ توانایی‌های ذهنی محدودی

دارند یا خلاقیت و انگیزه ندارند یا مسئولیت‌پذیر نیستند. نتیجه اجتناب‌ناپذیری که هنگام مواجهه این نظام‌های فکری متفاوت در کلاس‌های متکثر به دست می‌دهد، تعارضی فرهنگی است که اگر به‌طور ارادی و هدفمند متعادل نشود، می‌تواند اثربخشی فرایند تدریس و در نهایت زندگی فرد را دچار مشکل سازد (۱۴۷:۱۹۸۶، Gougis). آشنایی معلمان ایرانی با مقوله تأثیر فرهنگ بر آموزش، از سوی دیگر نیز اهمیت می‌یابد. یعنی علاوه بر اینکه ایران رنگین‌کمانی از فرهنگ‌های گوناگون است، برنامه‌های درسی در ایران تمرکزگرا هستند و به همین دلیل نمی‌توانند ویژگی‌های فرهنگ‌های

فرهنگ را «مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها، هنجارها، میراث تاریخی و معنوی گروهی از مردم» تعریف کنیم که ذهن ناخودآگاه فرد را هدایت می‌کند

شکل نظری به خود گرفته است. از خوانندگان گرامی دعوت می‌شود با قدری حوصله و نیز به‌طور دقیق این بخش را مطالعه کنند تا بهتر بتوانند در به‌کارگیری رهنمودهای آموزش چندفرهنگی در امر تدریس موفق شوند.

مفاهیم، اهداف و اصول آموزش چندفرهنگی

تعریف «فرهنگ» از یک‌سو سهل و از سوی دیگر سخت است. سهل است زیرا در محاورات عمومی مردم واژه‌ای پرکاربرد به حساب می‌آید. اغلب افراد برای تبیین هر چیزی از این

کلاس‌های درس عملیاتی سازند. بی‌شک به کارگیری این راهبردها اثرات مطلوبی بر جای خواهد گذاشت. در کوتاه‌مدت سطح کلاس و تدریس این معلمان را بیش از پیش بهبود و جایگاه آن‌ها را ارتقا خواهد بخشید. در درازمدت نیز نوع دوستی، همزیستی و صلح را میان دانش‌آموزان رواج خواهد داد. سعی نگارنده بر این بود تا با پرهیز از پرداختن به مباحث نظری صرف، رهنمودها و راهکارهایی ارائه دهد که معلمان بتوانند در زمینه‌های متنوع فرهنگی، به نحو مؤثر تدریس کنند. اما چون مقاله حاضر رویکرد، اهداف و مؤلفه‌های اساسی آن را معرفی می‌کند، ناگزیر بحث تا حدودی

موجود در کشور را به نحو مطلوب انعکاس دهند. جبران این موضوع طبعاً بر دوش مجریان آموزشی، به‌ویژه معلمان مدارس، خواهد بود. این در حالی است که معلمان ما هنوز برای آموزش در چنین زمینه‌ای آمادگی کافی کسب نکرده‌اند، اما عملاً ناگزیرند در این زمینه متنوع فرهنگی دست به آموزش و تدریس بزنند.

در این راستا و برای تبیین بهتر این موضوع، سلسله نوشتار پیش‌رو قصد دارد بستر و زمینه‌ای فراهم سازد تا معلمان بدون آنکه تغییری در برنامه‌های درسی یا محتوای کتاب‌های درسی موجود به‌وجود آورند، بتوانند راهبردهای آموزش چندفرهنگی را در

برنامه‌های درسی در ایران تمرکزگرا هستند و به همین دلیل نمی‌توانند ویژگی فرهنگ‌های موجود در کشور را به نحو مطلوب انعکاس دهند

هستند، اما چندفرهنگی آن‌ها از نوع چندملیتی است. ایران و بسیاری از کشورهای دیگر نیز چندفرهنگی هستند، اما نه از نوع چندملیتی، بلکه از نوع چندقومیتی. در هر حال، زمانی که چندفرهنگ نسبتاً متفاوت در قلمرو جغرافیایی واحدی امکان زیست پیدا کنند، آن جامعه چندفرهنگی است؛ فقط ممکن است سطح چندفرهنگی بودن آن تفاوت کند. اما نیاز به قوت مهارت‌های چندفرهنگی به قوت خود باقی است و از حیث اینکه آن کشور چندقومی یا چندملیتی است، فرقی نمی‌کند و ساکنان آن اقلیم، به یادگیری مهارت‌های زیست در جامعه‌ای چندفرهنگی نیاز دارند.

نیاز اساسی برای کسب مهارت‌های چندفرهنگی از اینجا آغاز می‌شود که چون فرهنگ‌ها ذاتاً خاصیت «سیالیت» و «خودتطبیقی» دارند، حضور چند فرهنگ در کنار هم، امکان ایجاد چالش و تنش در میان افراد و فرهنگ‌ها را محتمل می‌سازد (صادقی، ۱۳۸۹). بدین جهت، آموزش چندفرهنگی سازوکاری است که درصدد ایجاد تعامل، تفاهم و تبادل بین فرهنگی است، به‌طوری که افراد دارای فرهنگ‌های متفاوت، با کمترین تنش، امکان همزیستی مسالمت‌آمیز پیدا کنند (Banks, ۲۰۰۶). این رویکرد براساس ایده‌های دموکراسی‌خواهی، آزادی و حقوق بشر شکل گرفته و بر یک اصل مهم استوار است: حل و فصل تضادهای فزاینده میان گروه‌های قومی و فرهنگی.

فرهنگ تلقی نمی‌کنند. اگر آگاهانه از این موضوع عبور کنیم و خود را درگیر مجادلات و تعریف‌ها نکنیم و فرهنگ را «مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها، هنجارها، میراث تاریخی و معنوی گروهی از مردم تعریف کنیم که ذهن ناخودآگاه فرد را هدایت می‌کنند» و آن را مبنای پذیرش مقاله حاضر قرار دهیم، تعریف چندفرهنگی و جوامع چندفرهنگی نیز تا حدود زیادی آشکار خواهد شد. به‌طور روشن می‌توان جوامع چندفرهنگی^۲ را متشکل از چندفرهنگ متفاوت محسوب کرد که بنا به دلایلی، به‌طور همزمان در کنار یکدیگر امکان زیست پیدا کرده‌اند. البته جوامع چندفرهنگی لایه به لایه‌اند. برای مثال، کشورهای مهاجرپذیری مثل کانادا و استرالیا کشورهای چندفرهنگی

اصطلاح استفاده می‌کنند. مثل داشتن فرهنگ بالا، فرهنگ پایین و یا اصطلاح‌های فرهنگ فردی، فرهنگ اجتماعی، فرهنگ سیاسی، فرهنگ اقتصادی، فرهنگ دینی، فرهنگ غربی، فرهنگ شرقی و مواردی از این قبیل. به این ترتیب همه چیز را به نوعی به فرهنگ ربط می‌دهند و همه چیز را در بطن و داخل آن می‌بینند. در این صورت، تعریف فرهنگ آسان است، چون همه چیز به نوعی به فرهنگ ارتباط پیدا می‌کند و فرهنگ یعنی همه داشته‌ها و نباشته‌های جامعه. اما سخت است، اولاً به این دلیل که تعاریف ارائه شده از فرهنگ بسیار پرشمار و برخی نیز متناقض با دیگری است و انتخاب از میان آن‌ها کار آسانی نیست (اسمیت، ۱۳۸۷). ثانیاً آنچه را عموم مردم فرهنگ تلقی می‌کنند، متخصصان

هدف نهایی

آموزش چند

فرهنگی ترویج

صلح و دوستی

است

آگاهی‌ها و احترام برای زبان و میراث دیگران و تشویق به استفاده از گوناگونی و تنوع فرهنگی به عنوان منبعی غنی؛ ۵. پیش‌داوری نکردن درباره افراد، قومیت‌ها و فرهنگ‌های دیگران و درک اینکه یک فرد نماینده یک فرهنگ و قوم نیست؛

۶. پرهیز از سختگیری، تعصب نژادی، سلطه‌جویی و قوم‌گرایی؛ ۷. اصلاح و ترمیم اشتباهات مدارس در آموزش به کودکان دارای فرهنگ‌های متفاوت، خصوصاً در حق اقوام و زبان‌های متفاوت و طبقات اجتماعی متفاوت؛

۸. پذیرش و تمجید تنوع به عنوان واقعیت طبیعی زندگی انسان در مدرسه و جامعه (۲۰۰۰، Gay).

خلاصه کرد (Parekh, ۲۰۰۸: ۱۹)

۱. توجه به کمیت. دانش‌آموزان متعلق به همه فرهنگ‌ها، نژادها، قومیت‌ها و... از آموزش برابر برخوردار شوند.

۲. توجه به کیفیت. دانش‌آموزان متعلق به همه فرهنگ‌ها، نژادها، قومیت‌ها و... ضمن آموزش برابر از آموزش با کیفیت نیز برخوردار شوند. ۳. توسعه سواد و آگاهی‌های قومی و فرهنگی.

۴. اشاعه تاریخ فرهنگ‌ها و قومیت‌ها با تأکید بر معرفی افراد مؤثر، خدمات و نقاط مثبت آن‌ها در شکل‌گیری جامعه.

۵. توانمندی برای اصلاح اجتماعی

۶. ترویج و گسترش صلح، دوستی و زیست مسالمت‌آمیز میان افراد و فرهنگ‌ها

سایناگاتولین (۲۰۰۳) معتقد است «همان اندازه که تعصب، نژادپرستی و قوم‌گرایی با اصول آموزش چندفرهنگی ناسازگار است، از دست دادن هویت‌های فرهنگی و قومی نیز با اصول اساسی آموزش چند فرهنگی ناسازگار است.» این رویکرد درصدد طراحی فرصت‌های یادگیری است تا بتواند به همه دانش‌آموزان در دستیابی به دانش، نگرش و مهارت‌های مورد نیاز برای انجام وظایف شهروندی در جامعه‌ای چندفرهنگی به صورت اثربخش کمک کند. اثربخش بودن در این تعریف بدان معناست که فرد ضمن اینکه به فرهنگ خود احترام می‌گذارد، برای فرهنگ دیگران نیز ارزش قائل شود و از تعصب و نژادپرستی و قوم‌پرستی نیز بپرهیزد. در این صورت است که آموزش چندفرهنگی به اهداف خود نزدیک شده است.

منابع

۱. اسمیت، فلیپ (۱۳۸۷). درامدی بر نظریه فرهنگی. ترجمه حسن پویان. چاپ دوم. دفتر پژوهش‌های فرهنگی. تهران.
۲. صادقی، علیرضا (۱۳۸۹). بررسی سند برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران براساس رویکرد آموزش چندفرهنگی. فصل‌نامه مطالعات برنامه درسی انجمن مطالعات برنامه درسی ایران. شماره ۱۸
3. Banks J. A. (2006). Multicultural education for young children: racial and ethnic attitudes and their modification. In D. Spodek (ed), handbook of research on the education of young children. New York: McMillan.
4. Gay, G. (2000). Culturally Responsive teaching: theory, research & practice. New York: teacher college press.
5. Gougis, R. A. (1986). The effect of prejudice and stress on the academic performance of black Americans. In U. Nisser (Ed), the school achievement of minority children: New perspective Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
6. Parekh, B. (2008). The concept of multicultural education. In S. Modgil, G.K. Verma, K. Mallick. & C. Modgil (Eds). Multicultural education: the interminable debt. Philadelphia: Falmer.
7. Sinagatullin, M. I. (2003). Constructing Multicultural Education in a Diverse Society. A Scarecrow Education Book, the Scarecrow Press, Inc. Lanham, Maryland, and London.

اهداف آموزش چندفرهنگی

همان‌طور که در پیش‌آمد، هدف نهایی رویکرد چندفرهنگی، زیست مسالمت‌آمیز افراد و فرهنگ‌ها در کنار یکدیگر و ترویج صلح و دوستی میان آن‌هاست. به تبع آن، هدف نهایی آموزش چندفرهنگی نیز ترویج صلح و دوستی است که بنیان آن بر آگاهی از گروه‌های قومی، نژادی و فرهنگی جامعه در جهت ایجاد فرصت‌های برابر آموزشی برای همه دانش‌آموزان متعلق به فرهنگ‌ها، قومیت‌ها، طبقات اجتماعی و نژادها مبتنی است. برای آموزش چندفرهنگی اهداف متفاوتی بیان شده‌اند که می‌توان آن‌ها را به این صورت

اصول آموزش چندفرهنگی

۱. دسترسی به یادگیری و منابع متنوع آموزشی برای همه دانش‌آموزان با در نظر گرفتن نژاد، رنگ، مذهب، جنسیت، وضعیت اقتصادی و اجتماعی؛
۲. فراهم کردن برنامه‌های درسی بر اساس تجربیات، آگاهی‌ها، نیازها و علاقه‌های دانش‌آموزان؛
۳. تدبیر شرایط تدریس بر اساس حساسیت‌های فرهنگی دانش‌آموزان؛
۴. افزایش آگاهی‌های میان فرهنگی میان تمامی دانش‌آموزان و نیز ارتقای

اقتصاد یادگیری در یک نگاه

نشستی با حضور دست‌درکاران، اعضای شورای مجله
رشد تکنولوژی آموزشی، سردبیران و برنامه‌ریزان کتاب‌های درسی

تنظیم:
تهمینه حدادی

چندی پیش با حضور کارشناسان و برنامه‌ریزان درسی نشستی با عنوان «اقتصاد یادگیری» برگزار شد. در ابتدای این نشست محمدرضا افضل‌نیا به تفهیم این عنوان و ضرورت آن پرداخت و سپس سرفصل‌هایی را در این باب مطرح کرد. دکتر محمدرضا افضل‌نیا، روان‌شناس شناختی و متخصص علوم تربیتی، فارغ‌التحصیل دکترای تخصصی روان‌شناسی شناخت از دانشگاه منچستر متروپولتن است.

او در آغاز «اقتصاد یادگیری» را استفاده بهینه از حجم زیاد اطلاعات موجود در زمان حال دانست و گفت: «رابطه کلاسیک حاکم بر کلمه «اقتصاد» در مفهوم «اقتصاد یادگیری» بی‌معناست، چرا که امروزه تولید اطلاعات، بی‌توجه به شرایط جوامع، در حال افزایش است. به طوری که اگر پیش از این حجم اطلاعات هر پنج، دو و یک سال دو برابر می‌شد، امروزه ما شاهد افزایش چند برابری حجم اطلاعات در لحظه هستیم».

سؤال اساسی در چنین وضعیتی این است که:

در شرایطی که حجم اطلاعات هر لحظه افزایش می‌یابد و اطلاعات قبلی رنگ و بوی کهنگی به خود می‌گیرد، موقعیت فرد چه خواهد بود؟

افضل‌نیا سخنرانی خود را با چنین پرسشی آغاز کرد. او با اشاره به ساختارهای جدید کشورهای توسعه یافته در فرایند یادگیری عنوان کرد: «در چنین شرایطی، ضرورتی وجود ندارد که ما سرعت یادگیری یا کمیت آن را افزایش دهیم. راه‌حل این است که در بطن دانش قرار بگیریم؛ به این معنا که در پی کسب دانش جدید نباشیم بلکه یاد بگیریم چگونه به بهترین وجه ممکن از دانش فراوان موجود استفاده کنیم».

وی افزود: «راهکارهای قبلی بر این مبتنی بودند که ما چیزهایی را یاد بگیریم تا در طول زندگی از آنها استفاده کنیم. اما این روش امروزه مؤثر نیست. در حال حاضر تولید و نگهداری اطلاعات را به ماشین‌ها واگذار می‌کنیم و بهره‌برداری بهینه از آنها را به انسان‌ها می‌سپاریم.» او در این بین به لزوم یادگیری و جایگاه آن در هستی و بقا اشاره

و عنوان کرد، یادگیری امری نیست که موجود زنده اختیارکنار گذاشتن آن را در دست بگیرد یا نمی‌توان تأثیر پاسخ هر یافته ذهنی به هر محرک خارجی را انکار کرد. با این حال، نمی‌توان به امر «شتاب یادگیری و استرس‌های زمانی» نیز بی‌توجه بود. چرا که با این شتاب، ما ناگزیر از روگردانی از کمیت و استفاده از کیفیت هستیم.

افضل‌نیا سخنان خود را چنین ادامه داد: «در شرایطی که ما ناگزیر از روگردانی از کمیت یادگیری هستیم، چرایی و کجایی و چیستی اطلاعات، دیگر پرسش اساسی ما نخواهد بود و ما الزاماً، روی چگونگی یادگیری منحنی کیفیت آن متمرکز خواهیم شد. در این شرایط، لازم است همچون سایر مدارس دنیا به استفاده بهینه از شیوه‌های یادگیری غیرمستقیم روی آوریم.

حال ببینیم این یادگیری‌های غیرمستقیم چیست؟
«فراموش نکنیم که در کارهای تفریحی و ایجاد سرگرمی هم مغز ما قادر است اطلاعات لازم را برای زندگی در خور و تعادل جویی ذهنی با محیط پیرامونی تنظیم کند. از یاد نبریم که امروزه تمایل به اندیشه

درباره موضوعات بسیار جدی، خسته‌کننده و بلا استفاده! به شدت کاهش یافته است و این بی‌علاقگی در سنین دیده می‌شود که این افراد متوجه بی‌اعتباری این موضوعات شده‌اند. لذا می‌توان یکی از دلایل افت تحصیلی را بی‌علاقگی به مطالعه و یادگیری مطالب جدی و خشک دانست. از همین روست که امروزه در سایر کشورها استفاده از بازی‌ها و رسانه‌هایی مانند تبلت به عنوان راهکاری جدید برای آموزش و یادگیری مورد استقبال قرار گرفته است.

سؤال بعدی این است که:

آیا باید با یادگیری‌های غیرمستقیم حاصل از طریق بازی و سرگرمی مبارزه کرد یا خود را با آنها تطبیق داد؟

افضل‌نیا که خود روان‌شناس شناختی در ایران و انگلستان است و به عنوان روان‌شناس تربیتی و شناختی در مدارس ایران و سایر کشورها فعالیت کرده است، در پاسخ به سؤالی که خود مطرح می‌کند و آنرا چالش بزرگ برنامه‌ریزان و معلمان می‌داند، مقابله و رودررویی را برای جلوگیری از رخداد این فرایند منطقی نمی‌داند. او سخنانش را چنین ادامه

۲. آیا با در نظر گرفتن همه آنچه که نسل جدید از این موضوعات پیرامونی می‌آموزد و با توجه به ملزوماتی که در متن کار و زندگی آینده برایش ایجاب می‌شود، نمی‌توان راه بهتری را برای سازگار ساختن آنان با زندگی واقعی فردا پیش رو قرار داد؟

۳. آیا با برگزیدن موضوعات یادگیری از واقعیات زندگی جاری دانش‌آموزان امروز، نمی‌توان راهکار عملی بهتری برای کنار آمدن با واقعیات‌ها به دست آورد؟ در هر حال، پاسخ‌های متعددی می‌توان به این سؤالات داد، اما این‌طور به نظر می‌رسد که امروزه فراهم سازی بستر لازم برای ایجاد و پرورش ذهن پرسشگر، بیشتر از هر زمان دیگر ضروری شده است. به جای پرداختن به ضروریات پرورش ذهنی منفعل و پذیرنده از سوی معلم، پرداختن به پرورش ذهن خلاق‌تر، می‌تواند راهگشای واقعی‌تری قلمداد شود، در روند یادگیری‌های نوین جایی برای یادگیری‌های کسل‌کننده و با محتوای زیاد وجود ندارد.

این در حالی است که یادگیری‌های نوینی که از تجربه‌های جدید به دست می‌آیند، عمیقاً تحت تأثیر چالش‌های عصر دیجیتال، تحولی روز به روز پویاتر را دنبال می‌کنند.

داد که برخلاف تصور موجود، با هدایت این جریان می‌توان به یادگیری‌های منسجم‌تری مبتنی بر تفکر خلاق رسید. چرا که در علم نیز استفاده از لایه‌های فوقانی‌تر مغز، بهتر از یادگیری‌های تحصیلی و هدف‌دار است.»

افضل‌نیا در ادامه سخنان خود روزآمدسازی در این زمینه را از ضروریات دانست و گفت: «گاهی داشتن از کم و کیف دانش جاری در قالب بازی و رفع کم و کاست‌های آن، و وقوف دائمی از روند روزآمد آن، تلاش برای تعادل‌جویی پر سرعتی را ایجاب می‌کند.»

دیگر سر فصل‌های این نشست عبارت بودند از:

ساختارگرایی اجتماعی و اقتصادی یادگیری کاربردی، دانش مهارتی و نیاز به استفاده از لایه‌های فوقانی‌تر مغز دارد.

سخنران نشست «اقتصاد یادگیری» در این بحث به تشریح چگونگی افزایش کیفی و ارزشی یادگیری پرداخت و گفت: «در این منظر با حذف شدن مقدار کمی یادگیری از معادله یادگیری‌های ضروری، توجه به کیفیت آن و چگونگی انجام یک کار یا دانش کاربردی و چگونگی کسب مهارت در کاربرد آن افزایش می‌یابد.»

در بحثی دیگر، افضل‌نیا به دانش مهارتی اشاره کوتاهی کرد و پس از آن بررسی اولویت‌های یادگیری را مهم خواند. او گفت: «امروزه تدابیری اندیشیده شده است تا کمتر بر حفظیات و اندوختن مطالب زیاد و طولانی تکیه کنیم، چرا که بررسی‌ها نشان می‌دهند که بخش‌های فوقانی مغز می‌توانند به‌طور مفیدتری برای رویارویی با دنیای دانش‌محور و پرسرعت کارایی داشته باشند.

دکتر افضل‌نیا همچنین تأکید کرد که توجه به فرایندهای مغزی از نکات قابل توجه در «اقتصاد یادگیری» است. وی گفت: «طبق اطلاعات به دست آمده از کارکرد بخش‌های گوناگون مغز، برای استفاده از لایه‌های مغزی با کاربردهای در خور، می‌توان یادگیری‌های خاص را برنامه‌ریزی کرد. برای مثال، با بهره‌گیری مؤثر از امکانات کارکردی لوب آهیانه در مغز، بیشتر می‌توان در برنامه‌ریزی‌های لازم برای سلسله مراتب کاری و حرکات مهارتی، بر کیفیت‌های یادگیری اثرگذاری کرد. این در حالی است که گفته می‌شود، استفاده بهینه و بیشتر از لایه‌های فوقانی‌تر مغز امکانات کارکردی خوبی را در اختیار یادگیرنده قرار می‌دهد.»

افضل‌نیا اضافه کرد: استفاده از یافته‌های علمی برای افزایش دانش کاربردی، تنها با توجه زیاد، تمرکز، اندیشه و کنترل شرایط میسر است که در این صورت به کارکرد لایه‌های بالاتر مغز نیازمندیم.

در پایان نشست در واقع نگاهی کوتاه به فرایندهای منجر به اقتصاد یادگیری بود: «قاعدتا تا زمانی که بتوان از این فرایندها بهره برد، سؤالات متعددی برای افراد مطرح خواهد شد. برای نمونه می‌توان این دغدغه‌ها را برشمرد:

۱. هنگامی که معلمان در کلاس‌های درس با بی‌توجهی دانش‌آموزان به موضوعات جدی و ساختاری کلاس درس مواجه‌اند و در عوض توجه درونی و بیرونی آنان را عملاً به بازی‌های الکترونیکی در قالب تبلت‌ها و سی‌دی‌ها حس می‌کنند، چه تدبیری عملی را می‌توان پیش‌رو قرار داد؟ آیا مقابله کردن، اکراه و سرزنش راه‌های مناسب مواجهه هستند یا کنار آمدن جدی با موضوع و اذعان کردن همان موضوعات مورد توجه در متن یادگیری‌ها؟

سحر حبیبی

تجربه‌های یک معلم خلاق

معرفی معلمان مبتکر

و کلمات را بخش‌بخش بگویند. برای مثال، وقتی از دانش‌آموزی که کلاه آدم آهنی دارد می‌خواهیم کلمه برادر را بگوید، او در کلاس مثل آدم آهنی راه می‌رود و می‌گوید: (ب را در). با استفاده از این روش، او در تفکیک بخش‌های کلمه راحت‌تر خواهد بود. اما بازی به همین جا ختم نمی‌شود. حالا باید برای این آدم آهنی سفینه‌ای کشیده شود که او را به فضا برگرداند. برای کشیدن سفینه ابتدا باید بدنه اصلی آن را بکشند و کلمه مورد نظر را داخل آن بنویسند. سپس مجدداً کلمه را به زبان آدم آهنی بیان کند تا متوجه شود چند بخش دارد و بعد به تعداد بخش‌ها از بدنه اصلی سفینه پایه بکشند. در هر پایه، یک بخش از کلمه نوشته می‌شود. حالا نوبت صداکشی هر بخش از کلمه است که به صورت

سحر حبیبی، کارشناس آموزش ابتدایی و آموزگار پایه اول دبستان شاهد امام حسین (ع) واقع در منطقه دو آموزش و پرورش شهر تهران است. در جست‌وجو برای شناسایی معلمان خلاق با ایشان آشنا و به دنیای خلاقانه کلاس درس وی دعوت شدیم. نشست کوتاه و صمیمانه‌ای برگزار شد. او به تأثیرگذاری معلم این‌طور اشاره کرد: «در جایی خواندم که هرگز نمی‌توان گفت تأثیرگذاری معلم کجا پایان می‌یابد، اثر رفتار معلم در زندگی دانش‌آموزان ممکن است ابدی هم باشد و من به این جمله اعتقاد دارم. به همین خاطر، همواره می‌کوشم تجربه‌های نو کسب کنم و از آن‌ها برای ارتقای یادگیری دانش‌آموزانم استفاده کنم.»

او که چند کتاب آموزشی نیز تألیف کرده است ادامه می‌دهد: «هرچند رویارویی با دانش‌آموزان زمینه و شرایط مناسبی برای به‌کارگیری خلاقیت ایجاد می‌کند، اما این به‌تنهایی کافی نیست و لازم است معلم هم با تکیه بر فنون معلمی زمینه بروز و رشد بیشتر خلاقیت را در دانش‌آموزان فراهم و فرصت‌های یادگیری را تقویت کند.» بنا به خواست ما، ایشان نمونه‌هایی از فعالیت‌های خلاقانه‌شان در کلاس درس را ارائه دادند که با توجه به تعدد و تنوع آن‌ها، تنها به ذکر چند نمونه اکتفا می‌کنیم و شرح برخی دیگر را به تصویر می‌سپاریم.

«آدم آهنی»

در ساعت «بخوانیم و بنویسیم» آدم آهنی در ایجاد زمانی شاد و خاطره‌انگیز و نیز تعمیق بیشتر یادگیری دانش‌آموزان نقش اصلی را برعهده دارد.

هدف از این بازی به خاطر سپاری نشانه‌ها و ترکیب‌ها و بالا بردن سرعت عمل دانش‌آموزان

است. این اندیشه بر این اصل مبتنی است که هرچه حادثه‌ای ذهن را بیشتر به خود معطوف کند و از شرایط عادی زندگی نیز فاصله داشته باشد، بیشتر در خاطر می‌ماند. شیوه بازی این‌گونه است که کلاهی با ظاهر آدم آهنی تهیه می‌شود. از دانش‌آموزان می‌خواهیم هنگامی که کلاه روی سر آن‌ها قرار می‌گیرد، مانند آدم آهنی صحبت کنند

**هرگز نمی توان گفت
تأثیر گذاری معلم کجا
پایان می یابد. تأثیر
رفتار معلم در زندگی
دانش آموز ممکن
است ابدی هم باشد**

اشاره

با ورود فناوری های نوین آموزشی این نگرانی وجود دارد که آیا توجه و اهتمام مربیان و معلمان به این دنیای آموزش از طریق فناوری محدود خواهد شد؟ در این صورت، جایگاه اثربخش شیوه های سابق در فرایند آموزش به کجا خواهد رسید؟ این در حالی است که صاحب نظران تعلیم و تربیت، همواره بر تلفیق شیوه ها و تأثیرات آن در یادگیری دانش آموزان تأکید می کنند. استفاده از ابزارهای گوناگون در روند آموزش به خلاقیت بیشتر می انجامد و تعمیق یادگیری را نیز در پی دارد. بر این اساس و در پی معرفی فعالیت های خلاقانه معلمان، با یکی از معلمان خلاق دوره ابتدایی گفت و گویی انجام داده ایم. ایشان تجربه تدریس با تکیه بر ابزارهای ساده اما مؤثر در یادگیری دانش آموزان را تجربه کرده اند. بدیهی است مطالعه این نوع تجربه ها می تواند ایده های تازه ای برای سایرین داشته باشد. خواننده خلاصه گزارش این گفت و گو باشید.

دیگر برنامه ها و فعالیت های حبابی فراوان است. بسیاری از آن ها بر دیوار و تخته کلاس مشاهده می شوند؛ شکل سازی دانش آموزان با برگ و سنگ، تولید متن و دست نوشته های متنوع بر اساس تصاویر ارائه شده از سوی معلم و موارد دیگری از این دست. از ایشان تشکر و به این اقل از بسیار قناعت می کنیم. هنگام خروج از کلاس و حین خداحافظی جمله روی دفتر کلاسی ایشان توجه را جلب می کند: «آن گاه که از میان کودکان، ستارگانی بزرگ در آسمان خیال من و تو می درخشد و نبض آموختن و آفریدن در وجودمان تپیدن می گیرد، به این می اندیشیم که نهالی کاشته ایم بر خاک وطن که چون تناور گردد حافظ خاکش خواهد بود.»

انجام شود. در این صورت، دانش آموزان هم با نشانه ها بیشتر آشنا می شوند و هم می توانند کار جمعی را بیاموزند. در شکل دیگری از این فعالیت، از دانش آموزان هر گروه می خواهیم با توجه به کارت نشانه های خود کلماتی را بسازند. در این حالت تعداد کلمات و درست بودن آن ها امتیاز دارد.

شرح فرایند ساخت دست سازه ها

در هر بخش از درس علوم دانش آموزان دست سازه هایی را آماده می کنند و همراه خود به کلاس می آورند. در پایان هر بخش از درس علوم از دانش آموزان می خواهیم طرز ساختن دست سازه خود و رابطه آن را با درس علوم توضیح دهند.

یک پایه منشعب از هر بخش کشیده و صدا در آن نوشته می شود. حالا دانش آموز می تواند به سلیقه خود مثلاً با کشیدن شاخک یا هر چیز دیگر سفینه خود را تزئین کند.

«املائی موکتی»

برای این فعالیت، هر دانش آموز به قطعه ای موکت و کارت های نشانه های خوانده شده احتیاج دارد. پشت هر کارت چسب های زبر مخصوص می چسبانیم.

معلم ابتدا کلمه مورد نظر را می خواند، سپس دانش آموزان با استفاده از کارت های نشانه، کلمه را روی موکت می چسبانند. هر دانش آموز که کلمه را درست کرد، موکت را بالای سر خود می گیرد. این فعالیت می تواند هم به صورت انفرادی و هم به صورت گروهی

رویکرد ساختن گرایی در طراحی آموزشی

اشاره

رویکرد رفتارگرایی برای یافتن جواب مسائلی است که به دنبال فهم ماهیت و چستی آن‌ها هستیم. به عبارت دیگر، رویکرد رفتارگرایی برای فهم چگونگی مسائل است. این در حالی است که رویکرد ساختن گرایی بیشتر برای فهم چرایی امور مناسب است. مهم ترین نکته برای طراحی محیط های یادگیری ساختن گرا فعال بودن یادگیرنده در بستر آموزش، فراهم بودن فرصت هایی برای ساختن دانش توسط دانش آموز و همچنین ایجاد موقعیت هایی است که در آن دانش آموز بتواند یادگیری فعلی را به دانش قبلی خود پیوند زند. در این مقاله به طور مختصر به موضوع طراحی در محیط های یادگیری ساختن گرا خواهیم پرداخت.

یادگیری به منظور تسهیل یادگیری دانش آموزان، که همان خلق معنا در ذهن آنان است، می داند (فردانش، ۱۹۹۹).

به هنگام طراحی آموزشی با استفاده از الگوهای ساختن گرایی، باید توجه داشت که فعال بودن یادگیرنده، نقش تسهیل کننده معلم، ساخت معنای فردی و ارتباط بین موضوع آموزش با زندگی واقعی یادگیرندگان، از جمله پایه های اساسی این دیدگاه است. بنابراین، باید به هنگام طراحی آموزشی آن ها را در نظر داشت (رضوی، ۱۳۸۶: ۱۵۵).

در دیدگاه طراحی ساختن گرا به جای تأکید بر رعایت مراحل مشخص برای طراحی، بر توجه به اصولی مانند گنجاندن یادگیری در زمینه های مربوط و واقعی، گنجاندن یادگیری در تجربه های

آموزشی دو دیدگاه اصلی وجود دارد: دیدگاه سیستمی و دیدگاه ساختن گرایی. دیدگاه سیستمی طراحی آموزشی، آموزش را به عنوان جریانی مشتمل بر درونداد، فرایند و برونداد تلقی می کند. در این رویکرد که بر آموزه های روان شناسی رفتاری و روان شناسی شناختی مبتنی است، برون دادها یا نتایج آموزش ابتدا به صورت بسیار مشخص بیان می شوند و به دنبال آن، روش هایی برای فعالیت های یاددهی - یادگیری پیش بینی می شوند تا دانش آموزان با انجام آن ها به هدف های (نتایج) مورد نظر برسند.

دیدگاه ساختن گرا بر اساس مبانی معرفت شناختی و روان شناختی یادگیری ساختن گرایی، طراحی آموزشی را فراهم آوردن منابع و فرایندهای

کلید واژه ها:

طراحی آموزشی، رویکردی ساختن گرایی، طراحی آموزشی در محیط های ساختن گرا.

سراغاز

«طراحی آموزشی هنر و علم ایجاد محیط و مواد آموزشی است که یادگیرنده را از جایی که قادر نیست تکالیفی را انجام دهد به جایی که می تواند آن تکالیف را انجام دهد، می رساند. این کار بر اساس پژوهش های نظری و عملی در حوزه های شناخت، فلسفه آموزش و حل مسئله انجام می گیرد» (برودریک، به نقل از کانوکا، ۲۰۰۶: ۹۰).

به طور کلی در زمینه طراحی

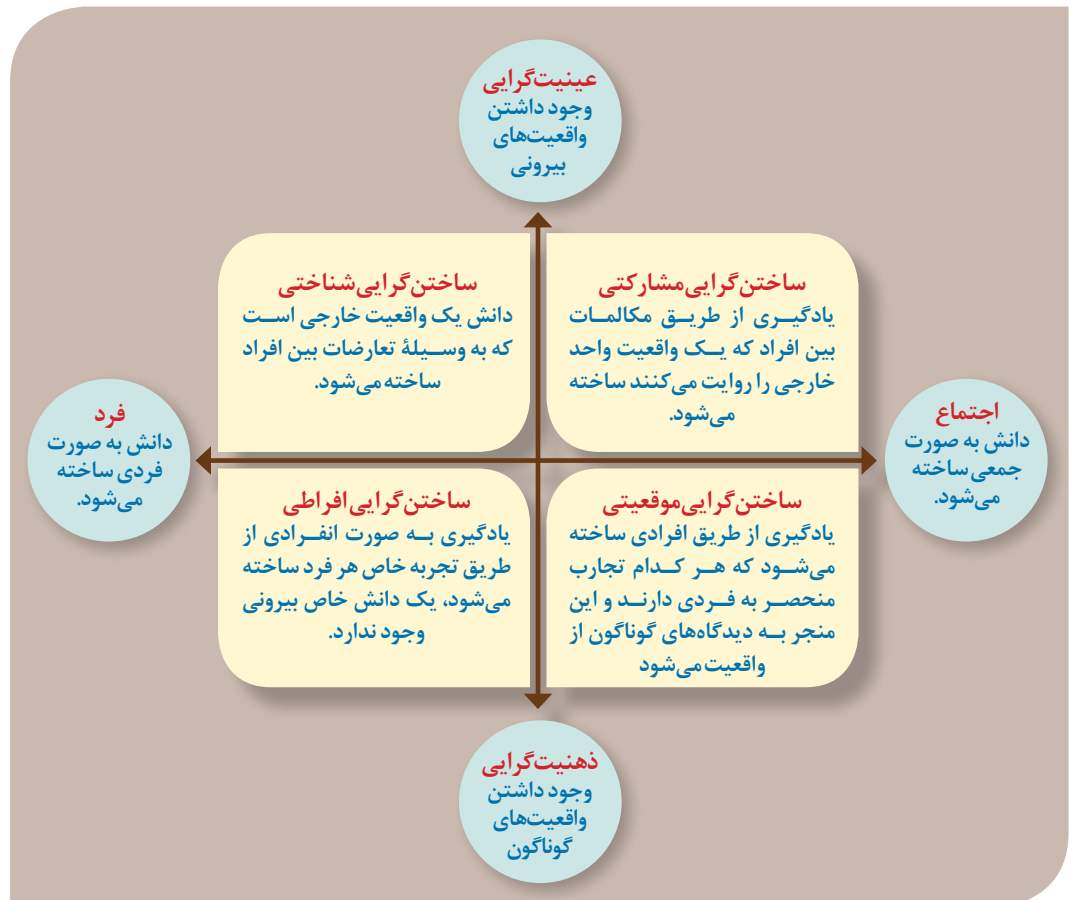
اجتماعی، تشویق تملک و داشتن نظر در فرایند یادگیری، ارائه تجربه فرایند ساختن دانش، تشویق به خودآگاهی از فرایند ساختن دانش، ارائه تجربه و تقدیر از دیدگاه‌های گوناگون، و تشویق به استفاده از انواع روش‌های ارائه تأکید می‌شود (فردانش، ۱۹۹۹).

به عنوان یک نظریه یادگیری، ساختن‌گرایی یادگیری را نه به عنوان سلسله‌ای از محرک - پاسخ‌ها و نه همچون رویکرد شناختی، فرایند منفعل پردازش اطلاعات، می‌داند. در عوض، یادگیری فرایند ایده‌آلی است که فرد طی آن با ایده‌ها و رویدادهای جدید تعامل دارد و به تفسیر آن‌ها می‌پردازد. رویکرد ساختن‌گرایی

از دل شناخت‌گرایی بیرون آمده است و با آن شباهت‌های بسیاری دارد، اما آنچه باعث تمایز این دو می‌شود، این است که یادگیری تنها بازنمایی دنیای بیرون و واقعیت مستقل در ذهن نیست، بلکه بیشتر بازنمایی آن توسط هر فرد است.

به طور کلی، گروهی به سرمداری پیاز و طرفداران وی معتقدند که دانش به صورت فردی ساخته می‌شود و گروهی که ویگوسکی تئوری پرداز آن‌هاست اعتقاد دارند که تولید دانش نتیجه تعاملات گروهی و اجتماعی است. همچنین، از دیر باز بر سر اینکه معرفت و دانش چیست و نسبت آن با اذهان بشری کدام است، مجادله وجود داشته است.

واقعیت‌گرایان به طرفداری از ارسطو معتقدند که واقعیت و معرفت جدای از ذهنیات انسانی وجود دارد و حالتی عینی و برونی دارد. از منظر فلسفی، ارسطو معتقد است که مصداق‌ها اهمیت دارند نه کلیات و مفاهیم. در حالی که افلاطون و طرفداران وی معتقدند که اصالت با کلیات و مفاهیم است (چیزی که وی از آن با نام مُثُل نام می‌برد)، نه مصداق‌های خارجی. از ترکیب کردن نگرش نسبت به دانش و معرفت و واقعیت داشتن یادگیری فردی یا گروهی، چهار نوع ساختن‌گرایی قابل تشخیص است. (kanuka & anderson, 1998) این نکته را به خوبی نشان داده‌اند (شکل ۱).

رویکرد

ساختن‌گرایی

بیشتر جهت‌گیری

توصیفی دارد

تا تجویزی.

بنابراین برای

طراحی محیط‌های

یادگیری قواعد و

رویه‌های خشک

تجویز نمی‌کند

در طراحی های
آموزشی، نوع نگاه
طراح به ابعاد
مختلف طرحی که
آماده می کند، تحت
تأثیر نگرشی
است که او نسبت
به دانش، معرفت و
یادگیری دارد

۴. ساختن گرای افراطی: در این رویکرد، علاوه بر اینکه به تعداد افراد واقعیت بیرونی تصور می شود، اعتقاد بر این است که دانش به صورت انفرادی از طریق هر کدام از افراد ساخته می شود. به همین دلیل، به آن افراطی گفته می شود. به عبارت دیگر، این رویکرد معتقد است که هیچ واقعیت بیرونی وجود ندارد و افراد هستند که به دنیای بیرون رنگ واقعیت می بخشند.

اصول طراحی آموزشی در محیط های ساختن گرایانه

جوناسن (۱۹۹۱)، به نقل از شعبانی، (۱۳۸۲) چندین اصل را مطرح کرده است که به هنگام طراحی آموزشی مبتنی بر نظریه ساختن گرایی باید مورد توجه قرار گیرند: قابل ذکر است که رویکرد ساختن گرایی بیش از آنکه تجویزی باشد، نظریه ای توصیفی است و از دادن مراحل انعطاف ناپذیر برای طراحی محیط های یادگیری خودداری می کند. این اصول عبارتند از:

۱. محیط هایی همچون محیط واقعی فراهم کنید و محتوای آموزشی را به گونه ای در آن ها به کار برید که یادگیری در آن صورت گیرد.
۲. برای حل مسائل دنیای واقعی بر رویکردهای واقع گرایانه متمرکز شوید.
۳. راهنما و تحلیل گر راهبردهای به کار گرفته شده در حل مسائل باشید.
۴. بر همبستگی مفاهیم تأکید کنید و زمینه طرح دیدگاه های متفاوت را در محتوا فراهم

می آید، دانش به وسیله هر فرد ساخته می شود.

۳. ساختن گرایی موقعیتی: در این رویکرد، دانش از طریق افرادی که هر کدام تجربه های منحصر به فرد دارند ساخته می شود و به دیدگاه های گوناگون از واقعیت می انجامد. به این دلیل به آن ساختن گرایی موقعیتی اطلاق می شود که طرفداران آن معتقدند دانش از موقعیت و بافتی که در آن اتفاق می افتد جدا نیست، بلکه کاملاً به آن موقعیت بستگی دارد.

چهار نوع ساختن گرایی

۱. ساختن گرایی مشارکتی: در این رویکرد یک واقعیت واحد خارجی وجود دارد و از طریق مکالماتی که بین افراد رد و بدل می شود، یادگیری اتفاق می افتد.
۲. ساختن گرایی شناختی: در این نوع از ساختن گرایی اعتقاد بر این است که دانش به وسیله هر فرد ساخته می شود. یک واقعیت خارجی وجود دارد که افراد بر سر آن اختلاف عقیده هایی دارند و از ترکیب تعارضاتی که بین افراد پیش

آوردید.

۵. اهداف کلی و عینی آموزش باید قابل اجرا باشد و هیچ‌گاه نباید آن‌ها را بر دانش‌آموزان تحمیل کنید.

۶. ارزشیابی را به صورت یک ابزار خودتحلیلی به کار گیرید. ۷. محیط و تجهیزاتی را فراهم کنید که در تعبیر و تفسیر چندگانه از جهان به دانش‌آموزان کمک کند.

۸. یادگیری را باید خود دانش‌آموزان و از درون کنترل کنند.

۹. واقعیت را از چند منظر عرضه کنید.

۱۰. به جای تولید مجدد دانش، به فرایند تولید دانش توجه کنید.

۱۱. به جای مراحل از قبل تعیین‌شده آموزش، محیط یادگیری را بر حسب مورد و بر اساس دنیای واقعی دانش‌آموزان ایجاد کنید.

۱۲. اعمال متفکرانه را پرورش دهید.

۱۳. زمینه و محتوای وابسته به ساخت دانش را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید.

۱۴. در خلال مباحثات اجتماعی از ساخت دانش مشارکتی پشتیبانی کنید.

برخی بر این باورند که هنگام بحث از طراحی با رویکرد ساختن‌گرایی، دیگر واژه طراحی آموزشی به کار نمی‌رود بلکه از عنوان «طراحی محیط‌های یادگیری» استفاده می‌شود، زیرا در رویکردهای معرفت‌شناسی پست مدرن دانش حاصل فرایند ساختن معنا در ذهن شاگرد است و بر همین اساس مبنای طراحی

نیز با مباحث طراحی آموزشی با رویکرد نظام‌مند که در آن همه اجزای آموزش از ابتدا تا انتها از قبل تعیین و طراحی می‌شوند و سپس با استفاده از انواع رسانه‌های موجود و مناسب به شاگردان عرضه و منتقل می‌شوند، تفاوت اساسی پیدا می‌کند (فردانش، ۱۳۸۰).

در هر نوع طراحی آموزشی، نوع نگاه طراح به ابعاد مختلف طرحی که آماده می‌کند، مستقیم و غیرمستقیم، تحت تأثیر نگرشی است که او نسبت به دانش، معرفت و یادگیری دارد. نظریه آموزشی از بستر نظریه یادگیری بر می‌خیزد و خود بستری برای طراحی آموزشی است. همان‌طور که موریسون و دیگران (۱۳۸۷) معتقدند، «نظریه آموزشی به وسیله نظریه یادگیری غنی می‌شود» (ص ۱۰). مک لود (۲۰۰۳) در این زمینه معتقد است که بهره‌گیری از نظریه‌های یادگیری برای فعالیت‌های آموزشی اثربخش و معنی‌دار اجتناب‌ناپذیرند. نظریه یادگیری جهت‌گیری و تمرکز روشنی به کل فرایند طراحی آموزشی می‌بخشد (ص ۵۷). دوباره به مفروضاتی که رویکرد

ساختن‌گرایی به چگونگی کسب معرفت دارد، نیم‌نگاهی می‌کنیم. فایده این امر روشن‌تر شدن حوزه طراحی آموزشی بر اساس این رویکرد است:

۱. یادگیری متضمن پردازش شناختی فعال است.
۲. یادگیری فرایندی تعاملی بین فرد و محیط است.
۳. یادگیری ذهنی است نه عینی.
۴. یادگیری متضمن فرایندهای فردی، اجتماعی و فرهنگی است.

این مفروضه‌ها به ارائه چند توصیه تربیتی یا اصل (و نه روش یا مراحل) در امر طراحی فرایند یاددهی-یادگیری (به‌جای طراحی آموزشی) منتهی می‌شوند. در اینجا طراحی «محیط یادگیری» صورت می‌گیرد. یعنی شکل‌دهی محیطی برای کار مشارکتی، مشکل‌گشایی و نهایتاً یادگیری و همان‌طور که واسون (۱۹۹۶، ص ۲۳) معتقد است، رویکرد ساختن‌گرایی بیشتر جهت‌گیری توصیفی دارد تا تجویزی. بنابراین برای طراحی محیط‌های یادگیری قواعد و رویه‌های خشک تجویز نمی‌کند.

منابع

۱. رضوی، سید عباس (۱۳۸۶). مباحث نوین در فناوری آموزشی. انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز. اهواز.
۲. شعبانی، حسن (۱۳۸۲). روش‌های تدریس پیشرفته (آموزش مهارت‌ها و راهبردهای تفکر). سمت. تهران.
۳. فردانش، هاشم (۱۳۸۰). بازنمایی دانش در رویکرد یادگیری ساختن‌گرایی و دلالت‌های آن برای طراحی آموزشی. مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز. دوره سوم، شماره‌های ۳ و ۴.
۴. موریسون، گری. آر، روس، ام. استیون و کمپ، جرالڈ. ای (۱۳۸۷). طراحی آموزش اثربخش (ترجمه: غلامحسین رحیمی دوست. انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز. اهواز (زمان انتشار اثر به زبان اصلی ۲۰۰۴).
5. Kanuka, H., & Anderson, T. (1998). Constructivist learning theory. Journal of distance education, 12(3), 23-37.
6. Kanuka, Heather. (2006). Instructional Design and e-Learning: A Discussion of Pedagogical Content Knowledge as a Missing Construct. Vol 9 No. 2,
7. McLeod, G. (2003). "Learning Theory and Instructional Design." Learning Matters 2: 35-53. Retrieved February 27, 2005, from <http://courses.durhamtech.edu/tlc/ www/html/Resources/Learning_Matters.htm>.

به عنوان یک

نظریه یادگیری،

ساختن‌گرایی

یادگیری را نه به

عنوان سلسله‌ای از

محرک - پاسخ‌ها و

نه همچون رویکرد

شناختی، فرایند

منفعل پردازش

اطلاعات می‌داند.

در عوض، یادگیری

فرایند ایده‌آلی

است که فرد طی

آن با ایده‌ها و

رویدادهای جدید

تعامل دارد و

به تفسیر آن‌ها

می‌پردازد

راهنمای برنامه‌ریزی درسی مشارکتی

■ نویسنده: پیترو تیلور ■ مترجمان: دکتر محرم آقازاده - دکتر رضا نوروززاده ■ ناشر: انتشارات آبیژ
■ چاپ: اول - ۱۳۹۰ ■ قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال ■ تلفن ناشر: ۱۸-۶۶۵۶۶۵۰۹

آموزش بخش بسیار مهمی از برنامه‌های توسعه است. آموزش خوب و اثربخش شرکت‌کنندگان را قادر به کسب دانش جدید و مهارت‌ها و همچنین نگرش‌هایی می‌کند که به آن‌ها کمک خواهد کرد تا آن‌ها را به عمل درآورند و موقعیت‌های خود را تغییر دهند.

اما نگرانی اثربخش نبود دوره‌های آموزشی همواره وجود دارد. در نتیجه بسیاری از سازمان‌ها امروزه توجه بیشتری به چگونگی برنامه‌ریزی، طراحی، انتقال و ارزشیابی دوره‌های آموزش خود دارند. برنامه‌ریزی درسی، عنصری حیاتی در موفقیت آموزشی است.

برنامه‌ریزی مشارکتی مبنای بسیاری از زمینه‌های موفقیت برنامه‌های توسعه است.

این کتاب در دو فصل تنظیم شده است که عبارت‌اند از:

برنامه‌ریزی درسی مشارکتی (PCD) و یادگیری برخی مفاهیم و واژه‌های کلیدی؛ کاربرد عملی برنامه‌ریزی درسی مشارکتی

زنگ خلاقیت

■ نویسنده: آرش ارزانیان ■ ناشر: انتشارات شکوفه یاس ■ چاپ: اول - ۱۳۹۰ ■ قیمت: ۴۲۰۰۰ ریال
■ تلفن ناشر: ۰۹۱۲۴۶۶۳۷۱۸

در مفهوم کلمه خلاقیت ترکیب سه واژه تفکر، نوآوری و عمل وجود دارد. در زمینه تفکر باید اطلاعات مناسب و مرتبط با موضوع را با دقت مطالعه کرد و در زمینه نوآوری و عمل، علاوه بر اطلاعات مناسب باید از قدرت تخیل بهره برد و به ایجاد ابداعات و اختراعاتی در زمینه‌های مورد علاقه پرداخت.

برای موفقیت بیشتر در زمینه خلاقیت باید با ویژگی افراد خلاق و راه‌های خلاق شدن آشنا شد، چرا که خلاقیت، توانایی است که باید با تلاش، آن را تقویت کرد....

این کتاب هشت فصل دارد که عبارت‌اند از: خلاقیت؛ جشنواره خوارزمی؛ محاسبه سریع، شگردها و شیوه‌ها؛ تو بگو؛ خاطره‌ای از معلمی که دیگر نبود؛ داستان؛ کاردستی و سازه‌های ماکارونی؛ و رباتیک..

تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی
برگ اشتراک مجله‌های رشد

نحوه اشتراک:

شما می‌توانید پس از واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۳۲۰۰۰ بانک تجارت شعبه شماره ۱ زبایش کد ۳۹۵، در وجه شرکت اقسست از دو روش زیر، مشترک مجله شوید:

- ۱- مراجعه به وبگاه مجلات رشد؛ نشانی: www.roshdmag.ir و تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات قبض واریزی.
- ۲- ارسال اصل قبض بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی (کپی قبض را نزد خود نگه دارید).

♦ نام مجلات درخواستی:

♦ نام و نام خانوادگی:

♦ تاریخ تولد:

♦ میزان تحصیلات:

♦ تلفن:

♦ نشانی کامل پستی:

♦ استان:

♦ شماره قبض:

♦ خیابان:

♦ مبلغ پرداختی:

♦ شماره پستی:

♦ پلاک:

♦ در صورتی که قبلاً مشترک مجله بوده‌اید، شماره اشتراک خود را ذکر کنید:

امضا:

♦ نشانی: تهران، صندوق پستی انور مشترکین: ۱۶۵۵/۱۱۱
♦ وبگاه مجلات رشد: www.roshdmag.ir
♦ اشتراک مجله: ۱۴-۷۷۳۳۹۷۲۲/۷۷۳۳۵۱۱۰/۷۷۳۳۹۷۲۲-۲۱

♦ هزینه اشتراک یکساله مجلات عمومی (هشت شماره): ۱۳۰۰۰۰ ریال
♦ هزینه اشتراک یکساله مجلات تخصصی (چهار شماره): ۸۰۰۰۰ ریال

منبع

الحیاء، ترجمه فارسی احمد آرام، جلد ۱، صفحه ۴۰۸ و ۴۰۹

مردم همواره به یکدیگر نیازمندند

امام علی (ع) می‌فرماید: «در مقام دعا گفتم، خدایا مرا نیازمند احدی از آفریدگانت نکن!» پیامبر خدا (ص) فرمود: «ای علی! چنین مگو، زیرا هیچ‌کس نیست که نیازمند مردمان نباشد.» گفتم: «پس چگونه بگویم ای پیامبر خدا؟» فرمود: «بگو خدایا مرا نیازمند مردم بد مکن.»

ابوعبیده می‌گوید: به امام صادق (ع) گفتم «در حق من دعا کن تا خدا روزی مرا در دست بندگانش قرار دهد!» امام فرمود: «خدا چنین نخواست است. خواست خدا آن است که روزی بندگانش به دست یکدیگر باشد. لیکن از خدا بخواه که روزی تو را در دست بهترین بندگانش قرار دهد.»

چاشنی -
آموزشی
سرگرمی

حسین احمدی

نکته‌ها

برنامه‌ریزی و درسی

رشد تکنولوژی آموزشی

آیا می‌دانید که:

- برای موفقیت در هر کاری، از جمله آموزش و هدایت یادگیری دانش‌آموزان، باید برنامه‌ریزی کرد.
- برنامه‌ریزی عبارت است از طراحی راه و روش و جهت‌دهی‌های منطقی که فعالیت‌های دانش‌آموزان را به‌طور نظام‌مند، در جهت تحقق هدف‌های موردنظر هدایت و رهبری می‌کند.
- معلمان علاقه‌مند و متعهد، شیوه‌های برنامه‌ریزی و چگونگی اجرای آن را جست‌وجو می‌کنند و می‌کوشند در این زمینه مهارت‌های لازم را کسب کنند.

نکته‌ها

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های رشد توسط دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند:

مجله‌های دانش‌آموزی

(به صورت ماهنامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

رشد کودک

(برای دانش‌آموزان ابتدایی و پایه اول دوره دبستان)

رشد نوجوان

(برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره دبستان)

رشد دانش‌آموز

(برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره دبستان)

رشد نوجوان

(برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی)

رشد جوان

(برای دانش‌آموزان دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی)

(به صورت ماه نامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

• رشد آموزش ابتدایی • رشد آموزش راهنمایی تحصیلی • رشد تکنولوژی آموزشی

• رشد مدرسه فردا • رشد مدیریت مدرسه • رشد معلم

مجله‌های بزرگسال و دانش‌آموزی تخصصی

(به صورت فصلنامه و چهار شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

• رشد برهان راهنمایی (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی)
• رشد برهان متوسطه (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره متوسطه) • رشد آموزش قرآن
• رشد آموزش معارف اسلامی • رشد آموزش زبان و ادب فارسی • رشد آموزش هنر
• رشد آموزش مشاور مدرسه • رشد آموزش تربیت بدنی • رشد آموزش علوم اجتماعی
• رشد آموزش تاریخ • رشد آموزش جغرافیا • رشد آموزش زبان • رشد آموزش ریاضی
• رشد آموزش فیزیک • رشد آموزش شیمی • رشد آموزش زیست‌شناسی
• رشد آموزش زمین‌شناسی • رشد آموزش فنی و حرفه‌ای • رشد آموزش پیش دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان مراکز تربیت معلم و رشته‌های دبیری دانشگاه‌ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می‌شوند.

• نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۱۶۶۶ دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی.

• تلفن و نمابر: ۸۸۳۰۱۴۷۸ - ۳۱.

دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
وزارت آموزش و پرورش

به هر کس به اندازه معرفتش باید احسان کرد

عرض کرد: علمی که همراه با بردباری باشد. فرمود: اگر این را نداشت؟ عرض کرد: مالی که با مردانگی همراه باشد. فرمود: اگر این را نیز نداشت؟ عرض کرد: فقری که با صبر توأم باشد. امام(ع) فرمود: اگر این را هم نداشت؟ عرض کرد: در این صورت زینت او در این است که صاعقه‌ای از آسمان فرود آید و او را بسوزاند که سزاوار آن است. سیدالشهدا(ع) خندید و یک کیسه محتوی هزار دینار با انگشتی که نگین آن دویست درهم ارزش داشت به او داد و فرمود: با دینارها بدهی خود را بپرداز و بهای انگشتی را به مصرف زندگی خود برسان. مرد عرب آن‌ها را گرفت و گفت: خدا داناتر است که رسالت خود را کجا قرار دهد (و که را این مقام بلند بخشد).

پی‌نوشت
۱. نیکی به افراد باید به اندازه معرفت آنان باشد.

منبع

جلوه‌های تقوا. محمدحسن حائری یزدی. مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی. ص ۴۲، ۱۳۷۷.

سربى بادیه‌نشین به حضور

امام حسین(ع) رسید و عرض کرد: ای پسر رسول خدا(ص)! دیه کامل انسانی به گردنم افتاده است و توان پرداخت آن را ندارم. در میان اهل بیت پیامبر(ص) از شما بزرگوارتر سراغ ندارم. حضرت فرمود: برادر عرب! من از تو سه سؤال می‌پرسم و در برابر هر پاسخ ثلث بدهی تو را می‌پردازم. بنابراین، اگر هر سه سؤال را پاسخ گفتی، تمام بدهی‌ات را پرداخت خواهم کرد. مرد عرب عرض کرد: ای پسر رسول خدا(ص)! آیا همانند شمایی، از فردی چون من می‌پرسی، در حالی که شما از خاندان علم و شرف هستید؟! حضرت فرمود: آری! من از جدم، رسول خدا(ص)، شنیدم که فرمود: «الْمَعْرُوفُ بِقَدْرِ الْمَعْرِفَةِ» ۱. اعرابی عرض کرد: هر چه می‌خواهید بپرسید، اگر پاسخ صحیح دادم که پول‌ها را می‌گیرم وگرنه از شما یاد می‌گیرم، وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

حضرت پرسید: برترین کارها کدام است؟ عرض کرد: ایمان به خدا! امام پرسید: راه نجات از هلاکت کدام است؟ مرد عرب گفت: توکل و اعتماد به خداوند. حضرت پرسید: زینت آدمی به چیست؟